

Capítol 11

El Nostre Estimat Germà

L'advocat, que roman indecís i dret a les fosques dins l'habitació, nota un contacte a la seva rugosa mà, té un ensurt i diu: "Què passa?"

—Sóc jo —replica el vell de la casa alenant-li a l'orella—. No pot despertar-lo?

—No.

—Què n'ha fet, de l'espelma?

—S'ha apagat. Aquí la té.

En Krook l'agafa, se'n va cap al foc, s'acota cap a les brases vermelles i intenta encendre-la. Les exànimes brases ja no disposen de flama i els seus esforços són en va. Després de cridar el seu llogater sense resultat, el vell se'n va murmurant que baixarà i durà una espelma encesa de la tenda. El Sr. Tulkinghorn, per alguna nova raó que se li acudeix, no l'espera a l'habitació sinó fora al replà.

La desitjada llum aviat es reflecteix a la paret a mesura que en Krook puja lentament amb la seva gata d'ulls verds seguint-li els passos. "Sempre dorm així aquest home?", pregunta l'advocat en veu baixa. "Ei! No ho sé", diu en Krook movent el cap i arrufant les celles: "No en sé pràcticament res, dels seus hàbits, excepte que és molt reservat."

Xiuxiuejant d'aquesta manera, entren tots dos junts. Enfosquint-se els grans ulls dels porticons a mesura que la llum hi entra, sembla que es tanquin. No pas els ulls de damunt el llit.

—Que Déu ens perdoni! —exclama el Sr. Tulkinghorn— És mort!

En Krook deixa anar tan de cop la pesant mà que havia alçat, que el braç es balanceja a l'espona del llit.

Durant un moment es miren l'un a l'altre.

—Vagi a buscar un metge! Cridi la Srta. Flite¹ dalt de l'escala, si us plau, senyor. Hi ha verí vora el llit! Cridi la Srta. Flite, si us plau! —diu en Krook estenent les mans descarnades damunt el cos com si fossin les ales d'un vampir.

El Sr. Tulkinghorn va corrents al replà i crida:

"Senyoreta Flite! Flite! De pressa, aquí, qui sigui! Flite!" En Krook el segueix amb la vista i, mentre crida, troba l'ocasió d'acostar-se d'amagat al vell bagul i tornar-se'n a enretirar furtivament.

"Corri, Flite, corri! El metge de més a la vora! Corri!" Així s'adreça el Sr. Krook a la velleta lirona, la seva llogatera, que apareix i s'esvaneix en un obrir i tancar d'ulls, i torna de seguida acompanyada d'un metge malhumorat —amb el molsut llavi superior amb polsim de rapè, i accent

¹ *Flit*: anar-se'n; *Flitter*: vagareig, confusió, pertorbació.

marcadament escocès— que ha fet aixecar mentre sopava.

—Uf! Que nostre Senyor us beneeixi —diu el metge mirant-los després d'un breu examen—. És més difunt que un faraó!

El Sr. Tulkinghorn, dempeus vora el vell bagul, pregunta si fa gaire temps que és mort.

—Si fa gaire temps, senyor? —diu el metge— Probablement es deu haver mort fa cosa de tres hores.

—Una estona així, diria —observa un noi bru, a l'altra banda del llit.

—És metge de professió, vostè? —pregunta el primer.

El noi bru diu que sí.

—Llavors me n'aniré —replica l'altre—, perquè aquí no faig falta!

Amb aquesta observació, dona per acabada la seva breu exploració i se'n va a acabar de sopar.

El jove metge bru li passa i repassa l'espelma per la cara, i examina curiosament el copista judicial, que ha assolit el que pretenia el seu nom: esdevenir clarament Ningú.

—Coneixia molt bé de vista aquesta persona —diu—. Em comprava opi des de fa un any i mig. Algú dels presents és parent seu? —alçant la vista als tres aplegats al voltant seu.

—Jo era el seu arrendatari —contesta amb posat greu en Krook agafant l'espelma de la mà estesa del metge—. Un cop em va dir que jo era el parent més proper que tenia.

—S'ha mort d'una sobredosi d'opi —diu el metge—, no n'hi ha dubte. L'habitació n'és fortament impregnada. Aquí n'hi ha prou —agafant una vella tetera de les mans del Sr. Krook— per matar una dotzena de persones.

—Creu que ho ha fet a propòsit? —pregunta en Krook.

—Prendre la sobredosi?

—Sí! —en Krook gairebé fa petar els llavis amb el fervor fingit d'un horrible interès.

—No ho puc assegurar. Ho creuria poc probable perquè tenia el costum de prendre'n molt. Però ningú no ho pot dir. Era molt pobre, oi?

—Crec que sí. La seva habitació... no sembla opulenta —diu en Krook, que per la manera com clava la penetrant mirada al voltant potser s'ha canviat els ulls amb els de la gata—. Però mai no hi havia entrat des que la tenia, i era massa reservat per explicar-me la seva situació.

—Li devia alguna renda?

—Sis setmanes.

—Mai no les pagarà! —diu el noi reprenent l'exploració— És fora de dubte que és realment tan difunt com un faraó, i a jutjar per la seva aparença i condició, li deu haver suposat un alliberament feliç. Tanmateix, de jove devia tenir bon aspecte i gosaria dir que agraciats —ho diu no pas insensiblement, mentre seu a la vora del llit, amb la cara girada cap a l'altra cara i la mà a

l'alçada del cor—. Recordo que una vegada vaig pensar que hi havia alguna cosa en la seva manera de ser, brusc com era, que denotava un esfondrament de la seva vida. Va ser així? —continua observant.

En Krook contesta: —De la mateixa manera em podria demanar que descrivís les dames de qui tinc les cabelleres als sacs de baix. D'ell, no en sabia sinó que era el meu llogater des de fa un any i mig, i que vivia, o malvivia, de copista judicial.

Durant aquest diàleg, el Sr. Tulkinghorn s'ha mantingut distant, vora el vell bagul, amb les mans al darrere. Sembla equitativament al marge de les tres menes d'interessos sorgits al voltant del llit; de l'interès professional del jove metge en la mort, perceptible com absolutament a part dels seus comentaris sobre el difunt com a individu; del fingit fervor del vell, i del temor reverencial de la velleta lirona. El seu rostre impertorbable ha esdevingut tan inexpressiu com la seva fosca vestimenta. Ni es podria dir si durant tota aquesta estona ha estat pensant. No ha mostrat ni paciència ni impaciència, ni atenció ni distracció. No ha mostrat res tret de la closca. Així com el to d'un delicat instrument musical difícilment es pot deduir del seu estoig, tampoc el to del Sr. Tulkinghorn del seu.

Ara intervé, s'adreça al jove metge amb el seu impassible to professional.

—He arribat aquí, just abans que vostè, amb la intenció de donar a aquest pobre difunt, a qui mai no havia vist en vida, alguna feina de la seva professió de copista. N'havia sentit parlar al meu paperaire, l'Snagsby de Cook's Court. Ja que ningú dels presents no en sap res, d'ell, més valdria que enviéssim a buscar l'Snagsby. Ah! —dirigint-se a la bogeta, que sovint l'havia vist al Palau de Justícia i a qui ell sovint també havia vist, i que s'ofereix, amb una esporuguida pantomima, a anar a buscar el paperaire judicial— I tant que sí!

Mentre és fora, el metge deixa la seva desesperançada investigació i cobreix el difunt amb la vànova de retalls. Ell i el Sr. Krook intercanvien un mot o dos. El Sr. Tulkinghorn no diu res, però roman sempre a la vora del vell bagul.

El Sr. Snagsby, amb bata grisa i mànigues negres, arriba de seguida. “Déu meu, Déu meu —diu—, i ha acabat així, oi? Valga'm Déu!”

—Snagsby, pot donar alguna informació d'aquesta desafortunada criatura a l'amo de la casa? —pregunta el Sr. Tulkinghorn— Sembla que anava endarrerit en el pagament de la renda. I, a més, ha de ser enterrat, ja m'entén.

—Bé, senyor —tossint la tos d'exculpació darrere la mà—, realment no sé quin consell puc donar, excepte d'anar a buscar el vigilant.

—No parlo de consells —replica el Sr. Tulkinghorn—. Jo puc aconsellar...

—Ningú millor que vostè, senyor, n'estic segur —diu el Sr. Snagsby tossint amb deferència.

—Parlo d'aportar alguna pista de les seves relacions o d'on procedeix, o de qualsevol cosa relacionada amb ell.

—Li asseguro, senyor —diu el Sr. Snagsby després de prologar la seva rèplica amb la tos de propiciació general—, que desconec tan absolutament d'on venia com...

—On ha anat, potser —suggereix el metge per ajudar-lo a concloure.

Una silenci; el Sr. Tulkinghorn mira el paperaire judicial. El Sr. Krook, amb la boca oberta, mira qui parlarà després.

—Respecte a les seves relacions, senyor —diu el Sr. Snagsby—, si una persona em digués “Snagsby, aquí té vint mil lliures que l'esperen al Banc d'Anglaterra, si me n'anomena una de sola”, les perdria, senyor! Fa cosa d'un any i mig, si no recordo malament, va ser quan vingué per primera vegada en aquest magatzem de draps i botelles...

—Va ser per aquelles dates! —assenteix en Krook amb el cap.

—Fa cosa d'un any i mig —diu el Sr. Snagsby envalentit—, va venir a la nostra botiga un matí després d'esmorzar i es va trobar amb la meva doneta (així anomeno la Sra. Snagsby) i li va ensenyar una mostra de la seva cal·ligrafia i li va insinuar que desitjava fer feina de copista i que estava, per dir-ho sense embuts —l'excusa preferida de l'Snagsby per parlar clar, que sempre acompanya amb una mena de franquesa argumentària—, escurat. La meva doneta en general no té predilecció pels estrangers; especialment, per dir-ho sense embuts, quan pidolen. Però alguna cosa d'aquesta persona li cridà l'atenció, potser que anava sense afaitar o els cabells descurats, o per raons femenines, jutgin vostès mateixos; i va acceptar la mostra i també l'adreça. La meva doneta no té bona orella per als noms —prosseguí el Sr. Snagsby, després de reflexionar amb la seva tos de cortesia darrere la mà— i d'aquesta manera va prendre Nemo per Nemrod. En conseqüència, acostumava a dir-me a l'hora de menjar: “Sr. Snagsby, encara no has trobat feina per a en Nemrod?” O bé: “Sr. Snagsby, per què no dónes els trenta-vuit folis de Jarndyce a en Nemrod?” O coses per l'estil. I aquesta és la manera com gradualment va anar treballant a preu fet per a casa nostra; això és el màxim que sé d'ell, excepte que era ràpid copiant i que no es planyia de treballar de nit, i que si li lliuraves, diguem quaranta-cinc folis el dimecres al vespre, el dijous al matí te'ls tornava. Tot això... —el Sr. Snagsby com a conclusió assenyala educadament el llit amb el barret, com si volgués afegir: “No dubto gens que el meu honorable amic ho confirmaria, si estigués en condicions de fer-ho.”

—No seria preferible que mirés —diu el Sr. Tulkinghorn a en Krook— si té alguns documents que li puguin donar més informació? Es farà una instrucció sumarial i se li preguntarà. Sap llegir?

—No, no en sé —replica el vell amb una sobtada rialleta.

—Snagsby, busqui per l'habitació en comptes d'ell. Altrament, aquest home podria tenir problemes o maldecaps. Ja que sóc aquí, si s'afanya

puc esperar-me i després, en cas que fos necessari, podria testimoniar a favor seu que tot es va fer com calia i ajustat a dret. Amic meu, si vol aguantar l'espelma al Sr. Snagsby, aviat sabrà si hi ha alguna cosa que li pugui ésser d'utilitat.

—En primer lloc, aquí hi ha un vell bagul, senyor —diu l'Snagsby.

Ah, de segur que hi és! El Sr. Tulkinghorn sembla no haver-lo vist abans, vés a saber per què, malgrat que el té tan a la vora i que hi ha ben poques coses més.

El comerciant en dipòsits marítims aguanta el llum i el paperaire judicial dirigeix l'escorcoll. El metge es recolza en un racó de la xemeneia; la senyoreta Flite observa tremolosa des del lllindar de la porta. L'avantatjat deixeble de la vella escola, amb els pantalons d'un negre apagat nuats amb cintes als genolls, àmplia armilla negra, jaqueta negra de mànigues llargues i prim i flonjo mocador blanc nuat d'una llaçada que coneix prou bé l'aristocràcia, roman al mateix lloc en la mateixa actitud.

Al vell bagul hi ha algunes peces de roba inservibles, un munt de duplicats de préstecs —aquests bitllets d'accés al camí de la pobresa—, un paper arrugat que fa olor d'opi que duu gargotejades succintes anotacions —com, consumits tal dia tants grans, consumits tal altre dia tants més— començades fa un temps amb la intenció de prosseguir-les, però interrompudes ben aviat. Hi ha alguns retalls llardosos de diaris, tots referents a sumaris del jutge d'instrucció; no hi ha res més. Regiren l'armari i el caixó de la taula tacada de tinta. En cap no hi ha ni un bocí d'alguna antiga carta, ni cap escrit més. El metge examina el vestit del copista judicial. Tot el que troba és un ganivet i algunes monedes sobreres de mig penic. El suggeriment del Sr. Snagsby és, després de tot, el més pràctic: cal avisar el vigilant.

Així, doncs, la inquilina lirona va a buscar el vigilant i la resta surt de l'habitació. “No deixin la gata aquí! —diu el metge— “No estaria bé!” Per tant, el Sr. Krook la fa passar davant seu i s'esmunyeix furtivament escales avall remenant l'àgil cua i rellepant-se.

—Bona nit! —diu el Sr. Tulkinghorn, i se'n va cap a casa a meditar sota l'al·legoria.

Ara mateix la notícia ha arribat al carrer. Grups de veïns es reuneixen per discutir l'assumpte; l'avantguarda de l'exèrcit de curiosos —principalment canalla— corre cap a l'aparador del Sr. Krook, el qual assetgen ben aplegats. Un policia ja ha pujat a l'habitació i n'ha tornat a baixar fins a l'entrada, on roman com una torre i només ocasionalment es digna a mirar la canalla que hi ha a la base; però sempre que els mira s'acovardeixen i es fan enrere. La Sra. Perkins, que fa setmanes que no es parla amb la Sra. Piper per un disgust originat quan el petit Perkins “va clavar un bolet” al petit Piper, reprèn l'amigable relació arran d'aquesta favorable ocasió. El mosso de la taverna de la cantonada, un profà privilegiat com a posseïdor de coneixement reconegut sobre

la vida perquè ha d'heure-se-les ocasionalment amb borratxos, intercanvia confidències amb el policia i té l'aspecte de jove inexpugnable, inassequible a les porres i inconfirable a les presons. La gent en parla per les finestres d'una banda a una altra de la placeta i exploradors sense barret vénen corrents de Chancery Lane per assabentar-se què passa. El sentiment general sembla ser que era una sort que el Sr. Krook no s'hagués mort primer, barrejat amb una mica de natural decepció quan es constata que no ha estat així. Enmig d'aquesta expectació arriba el vigilant.

El vigilant, malgrat que en general el veïnat considera que és una institució ridícula, no deixa en aquest moment de tenir una certa popularitat, encara que només sigui com a persona que va a veure el cadàver. El policia el considera un civil imbècil, una romanalla de la barbàrie del temps dels serenos, però el deixa passar, com alguna cosa que s'ha de suportar fins que el govern el jubili². La commoció creix i s'escampa boca a boca la notícia que el vigilant ha arribat i que hi ha entrat.

Després el vigilant en surt, intensificant un cop més l'expectació que més aviat havia llanguit durant l'interval. Se sap que busca testimonis per a la instrucció sumarial de demà, que puguin explicar al jutge i al jurat qualsevol cosa referent al finat. Immediatament se'l remet a innumerable gent que no poden explicar res. El fan tornar més imbècil explicant-li contínuament que el fill de la Sra. Green “també era copista judicial, i el coneixia millor que ningú”. Després d'indagar-ho resulta que aquest fill de la Sra. Green actualment és a bord d'un vaixell rumb a la Xina des de fa tres mesos, però es considerava accessible per telègraf sol·licitant-ho als Lords de l'Almirallat³. El vigilant entra en unes quantes tendes i salons per preguntar als parroquians, sempre tancant primer la porta i exasperant el públic per l'exclusió, la demora i la total idiotesa. El policia sembla somriure al mosso de la taverna. El públic perd l'interès i emprèn una reacció. Acusen sarcàsticament el vigilant, amb veus estridents i juvenils, d'haver cuit un nen; i a tal efecte coregen un fragment d'una cançó popular⁴, subratllant que, del nen, se'n va fer sopa per a l'asil dels pobres. El policia per fi considera necessari fer respectar la llei i deté un vocalista, que deixa anar, atès que els altres fugen, sota la condició que pari i toqui el dos, vinga!; condició que immediatament és atesa. Així, amb el temps, l'expectativa es va morint; l'immòbil policia –per a qui una mica més o menys d'opi no significa res–, amb casc lluent, coll dur, capot inflexible, ampli cinturó i braçal, i tot a mida, prossegueix la lenta passejada petjant fortament: picant els palmells enguantats de blanc l'un contra l'altre, i parant de tant en tant a la cantonada cercant alguna cosa, des d'un nen perdut a un assassinat.

² D'acord amb la “Police Act”, aprovada pel Parlament el 1829, la Policia Metropolitana s'havia d'encarregar gradualment de tasques civils que feien els *beadles*, com la de vigilants nocturns.

³ Equivalent del Ministeri de Marina.

⁴ ‘The Workhouse Boy’, el nen de l'hospici.

Sota la protecció de la nit, el dèbil mental del vigilant va apressat per Chancery Lane amb les citacions, en les quals cada membre del jurat té el cognom mal escrit; l'únic ben escrit és el del mateix vigilant que ningú no està interessat a llegir o no vol saber. Lliurades les citacions i avisats els testimonis, el vigilant va a casa del Sr. Krook per acudir a una cita amb alguns pobres⁵, els quals de seguida que arriben són conduïts a dalt, on ofereixen als grans ulls dels porticons alguna cosa nova per contemplar en aquesta darrera aparença que els allotjaments terrestres adopten, pròpia per a Ningú... i per a tothom.

I tota aquella nit, el fèretre roman a punt prop del vell bagul, i el cos solitari de damunt del llit, el camí del qual per la vida ha transcorregut durant quaranta-cinc anys, jeu allí sense deixar darrere seu cap més pista que es pugui rastrejar sinó la d'un infant abandonat.

L'endemà el veïnat és ple d'enrenou; com si hi hagués fira, tal com la Sra. Perkins, més reconciliada que mai amb la Sra. Piper, diu en amistosa conversa amb aquesta excel·lent dona. El jutge d'instrucció ha d'obrir la sessió al saló del primer pis de Sol's Arms, on dos cops per setmana tenen lloc les Sessions Musicals i en les quals seu a la presidència un cavaller molt reconegut en la seva professió, just davant de Little Swills⁶, el vocalista còmic, que espera –segons el cartell de la vitrina– que els seus amics li faran costat i donaran suport al seu talent de primera classe. Sol's Arms fa un bon munt de negoci durant tot el matí. Dins l'animació general, com que fins i tot els nens requereixen alimentar-se, un pastisser que s'ha instal·lat, aprofitant l'ocasió, a la cantonada diu que les seves boletes amb brandi⁷ li volen de les mans com el fum. En aquest moment el vigilant, rondant entre la porta de l'establiment del Sr. Krook i la de Sol's Arms, mostra la curiositat que ell custodia a alguns esperits discrets i accepta el favor d'un got de cervesa o similar en compensació.

A l'hora convinguda arriba el jutge d'instrucció, a qui el jurat esperava, i és rebut amb un estrèpit de bitlles pels jugadors de la ben condicionada pista annexa a Sol's Arms. El jutge d'instrucció freqüenta més tavernes que cap home sota la capa del cel. En la seva professió, la sentor de serradures, cervesa, fum de tabac i alcohol és inseparable de la mort en les seves més hòrrides manifestacions. El vigilant i el propietari l'acompanyen al saló de les Sessions Musicals, on deixa el barret damunt el piano i agafa una cadira d'estil Windsor al cap d'una llarga taula, feta de taules petites l'una al costat de l'altra i ornamentades per aglutinacions d'anelles fetes pels gots i les gerres, que formen giragonses inacabables. Els membres del jurat, en la mesura que es poden encabir a la taula, seuen. La resta es queda entre les escopidores i les

⁵ Formava part dels seveis funeraris que la parròquia, representada pel vigilant, oferia als indigents sense recursos ni familiars coneguts, com és el cas d'en Nemo.

⁶ *Swill* = beure amb avidesa; buidaampolles, trompa.

⁷ Una llaminadura; en un dels *Sketches by Boz*, *Un Sopar de Nadal*, s'ofereixen pastissos flamejats amb brandi.

bótes, o es recolza al piano. Més amunt del cap del jutge d'instrucció hi ha una petita garlanda de ferro, l'agafador que penja per tocar una campaneta, i que més aviat fa l'efecte que el president del tribunal és a punt de ser penjat.

Que es passi llista i es prengui jurament als membres del jurat! Mentre la cerimònia avança, desperta expectació l'entrada d'un homenet rabassut, amb un gran coll de camisa, un ull humit i el nas inflammat, que modestament se situa prop de la porta com un més del públic, però a la vegada sembla familiar a la sala. Circula el rumor que és Little Swills. No es considera forassenyat que faci una imitació del jutge d'instrucció, i la converteixi en la principal atracció de la Sessió Musical del vespre.

—Bé, senyors... —comença el jutge d'instrucció.

—Silenci, si us plau! —diu el vigilant. No al jutge, encara que sembli que sí.

—Bé, senyors —prosegueix el jutge— Us heu constituït aquí per tal d'investigar la mort d'un determinat home. Davant vostre es donaran proves sobre les circumstàncies d'aquesta mort i haureu de donar el vostre veredictes d'acord amb les... bitlles; s'han d'aturar aquestes bitlles, ja m'entén, vigilant! ...proves, i només amb proves. La primera cosa que cal fer és veure el cos.

—Deixin pas! —cria el vigilant.

D'aquesta manera surten en processó, una mica com si fos un funeral desordenat, i inspeccionen el darrere del segon pis del Sr. Krook, del qual uns quants membres del jurat es retiren pàl·lids i precipitadament. El vigilant es preocupa que dos cavallers, de puny i botons no gaire polits, vegin tot el que cal que es vegi —per acomodar-los ha preparat una tauleta especial prop del jutge d'instrucció, al saló de les Sessions Musicals—. Es tracta de cronistes que publiquen aquestes instruccions sumàries a tant la línia, i com que ell no és superior a la universal flaqueza humana, espera llegir en lletres d'impresca el que “Mooney, l'actiu i intel·ligent vigilant del districte”, va fer i va dir, i fins i tot aspira a veure mencionat el nom de Mooney de manera tan familiar i afavorida com ho ha estat, els darrers casos, el nom del botxí.

Little Swills espera la tornada del jutge d'instrucció i el jurat. El Sr. Tulkinghorn també. El Sr. Tulkinghorn ha estat rebut amb deferència i se l'ha assegut prop del jutge d'instrucció, entre aquest eminent funcionari judicial, una taula de billar i la caixa del carbó. El sumari continua. El jurat s'assabenta de com va morir l'objecte de la instrucció i no arriba a saber-ne res més. “Senyors, ens acompanya un eminent advocat —diu el jutge—, que se m'ha informat que era accidentalment present quan es descobrí el cadàver, però només repetiria les proves que ja han escoltat del metge, el propietari i el paperaire judicial i, per tant, no cal molestar-lo. Algú dels assistents en sap alguna cosa més?”

La Sra. Piper, espentejada endavant per la Sra. Perkins. La Sra. Piper, sota jurament. Anastasia Piper, senyors. Casada. A veure, Sra. Piper...

què ens ha de dir sobre això?

Doncs la Sra. Piper hi té molt a dir, principalment entre parèntesis i sense puntuació, però no gaire a explicar. La Sra. Piper viu al veïnat (on el seu marit és ebenista) i de fa molt temps és ben sabut entre els veïns (a partir de l'avantvigília del bateig privat d'en James Alexander Piper, de divuit mesos i quatre dies, atès que no s'esperava que sobrevisqués tals eren, senyors, les malures que l'infant tenia a les genives) que el Queixós –d'aquesta manera s'entesta la Sra. Piper a anomenar el finat– s'havia venut l'ànima. Creu que era l'aspecte del Queixós el que havia originat aquest rumor. Veia el Queixós sovint i considerava que com que el seu aspecte feia por no s'hauria d'haver permès que sortís perquè algunes criatures són tímides (i si es posa en dubte espera que es pot portar a declarar la Sra. Perkins perquè és aquí i pot acreditar el seu marit ella mateixa i la seva família). Ha vist el Queixós vexat i amoïnats per les criatures (perquè les criatures sempre ho seran i no en pots esperar, especialment dels seus naturals enjogassats, que siguin Matusalems quan tu mateix no ho has estat). En referència a això i al seu aspecte sinistre ha imaginat sovint com si el veïés treure's una piqueta de la butxaca i esberlar el cap d'en Johnny (nen que no sap què és la por i que repetidament li corria al darrere trepitjant-li els talons). Però mai no havia vist el Queixós treure's una piqueta o una altra arma. L'ha vist escapar-se quan el perseguïen corrents com si no volgués saber res de criatures i mai no l'havia vist parlar amb cap criatura o persona gran en cap circumstància (exceptuant el noi que escombra la cruïlla més enllà del carreró a l'altra banda de la cantonada, que si fos allí li diria que se l'ha vist parlar amb ell freqüentment).

És aquí, aquest noi?, pregunta el jutge. El vigilant diu no, senyor, no és aquí. Doncs vagi a buscar-lo, diu el jutge. En absència de l'actiu i intel·ligent personatge, el jutge conversa amb el Sr. Tulkinghorn.

Oh! Aquí tenim el noi, senyors!

Aquí el tenim, molt enfangat, molt ronc, molt esparracat. Vinga noi! Però..., para un minut. Compte. Aquest noi ha de passar uns tràmits preliminars.

Nom, Jo⁸. Res més que sàpiga a continuació. No sap que tothom té nom i cognom. Mai no havia sentit una cosa així. No sap que Jo és un

⁸ Gairebé amb tota seguretat, Dickens tingué en compte el cas d'en George Ruby, un escombracarrers analfabet d'uns catorze anys que testificà en un cas d'agressió a un agent de policia al Guildhall el 8 de gener de 1850 i que va divulgar l'article *Exclusió d'un testimoni* publicat a l'*Examiner* quatre dies després. També *The Household Narrative of Current Events*, el suplement mensual de *Household Words* que editava el mateix Dickens, publicà aquell mes un extracte de les seves declaracions. Vegeu: H. House: *The Dickens World*. O.U.P. Londres, 1941; l'edició crítica de *Bleak House* de W. W. Norton. Nova York, 1977; N. Epstein: *The friendly Dickens*. Penguin Books. Londres, 2001.

abreujament d'un nom més llarg. Creu que per ell ja és prou llarg. No ho considera cap mancança. Lletrejar-lo? No. No en sap. Sense pare, ni mare, ni amics. Mai no ha anat a l'escola. Què és una llar? Sap que una escombra és una escombra, i sap que està mal fet dir mentides. No recorda qui li explicà això de l'escombra o les mentides, però ho sap. No pot explicar exactament què li passaria després de mort si diu una mentida als cavallers d'aquí, però creu que seria alguna cosa molt dolenta per castigar-lo i li estaria bé... Per tant, dirà la veritat.

—Senyors, això no farà al cas! —diu el jutge amb un cop de cap llangorós.

—No creu que podria escoltar-ne el testimoni, senyor? —pregunta un amatent membre del jurat.

—És impossible —diu el jutge—. Ja ha sentit el noi. “No pot explicar exactament” no serveix, ja m'entén. Senyors, no podem prendre en consideració això en un tribunal de justícia. És terriblement indigne. Endueu-vos el noi.

S'enduen el noi per a gran edificació de la concurrència i especialment d'en Little Swills, el vocalista còmic.

Vinga. Hi ha algun testimoni més? Cap més testimoni.

Molt bé, senyors! Heus aquí un home desconegut que s'ha demostrat que durant un any i mig havia contret l'hàbit de prendre opi en grans quantitats, i que se l'ha trobat mort de sobredosi d'opi. Si creuen tenir alguna prova que els dugui a la conclusió que ha comès suïcidi, han d'arribar a aquesta conclusió. Si creuen que és un cas de mort accidental, han de donar-ne el veredict en conseqüència

Veredict en conseqüència. Mort accidental. No hi ha dubte. Senyors, se'n poden anar. Bona tarda.

Mentre el jutge es corda els botons del capot, el Sr. Tulkinghorn i ell concedeixen audiència privada, en un racó, al testimoni rebutjat.

La desgraciada criatura només sap que l'home mort —a qui acaba de reconèixer per la cara grogosa i els cabells negres— era de vegades escridassat i perseguit pels carrers. Que una nit freda d'hivern, quan ell, el noi, tremolava en un portal prop del seu encreuament, l'home es girà a mirar-lo, tornà enrere i, després d'interrogar-lo, adonant-se que no tenia cap amic enlloc, va dir “Tampoc en tinc jo. Cap!”, i li donà l'import d'un sopar i una nit d'allotjament. Que de llavors ençà l'home li havia parlat sovint i li havia preguntat si dormia bé a les nits, i com suportava el fred i la fam, i si alguna vegada havia desitjat morir, i estranyes preguntes per l'estil. Que quan l'home no tenia diners, li deia tot passant: “Avui sóc tan pobre com tu, Jo.” Però que quan en tenia, sempre —segons el noi creia de tot cor— li'n donava uns quants de bon grat.

—Era molt bo amb mi —diu el noi, eixugant-se els ulls amb la màniga esparracada—. Quan l'he vist ara mateix ajagut tan estirat, m'hauria agradat que em sentís dir xò. Era molt bo amb mi, n'era!

Quan s'arrossega escales avall, el Sr. Snagsby, que l'esperava, li dóna mitja corona. "Si alguna vegada em veus passar pel teu encreuament amb la meva doneta... vull dir senyora", diu el Sr. Snagsby, amb el dit recolzat al nas, "no en facis esment!"

Els membres del jurat es queden una estona per Sol's Arms xerrant col·loquialment. A continuació, mitja dotzena queden atrapats per un núvol de fum de pipa que impregna el saló de Sol's Arms, dos se'n van passejant cap a Hamstead i quatre decideixen anar a meitat de preu a l'obra d'avui a la nit i atipar-se d'ostres. Unes quantes persones inviten en Little Swills. Quan li pregunten què n'opina, de l'obra, la qualifica –el seu fort és l'estil popular– d'"astracanada". El propietari de Sol's Arms, adonant-se de la popularitat de Little Swills, l'elogia moltíssim als membres del jurat i al públic, remarcant que en qüestió de cançons burlesques no té qui l'iguali, i que el seu vestuari de disfresses podria omplir un carro.

Així, Sol's Arm es barreja gradualment amb les ombres de la nit i després en surt resplendint amb força gràcies al gas. Quan arriba l'hora de la Sessió Musical, el cavaller de prestigi professional ocupa la presidència i té de cara –una cara rogenca– en Little Swills; els seus amics li fan costat i donen suport al seu talent de primera classe. Al zenit de la vetllada, Little Swills diu: "Senyors, amb el seu permís interpretaré una breu descripció d'una escena de la vida real que avui ha tingut lloc aquí." És molt aplaudit i encoratjat, se'n va de la sala com Little Swills i torna a entrar com el jutge d'instrucció –no s'hi assembla gota–; descriu la instrucció del sumari, acompanyant amb intervals enjogassats de piano la tornada: "Amb la seva vènia –la del jutge– larai lo, larai lo, larai lora, la!"

L'estrident piano per fi calla i els amics musicals ara fan costat al coixí. Per tant, hi ha silenci al voltant de la figura solitària que ara jeu en la seva darrera cambra terrenal i és vigilada pels ulls enclotats dels porticons durant les hores tranquil·les de la nit. Si aquest home desemparat hagués pogut profèticament ésser vist ajagut aquí per la seva mare, al pit de la qual niava quan era petit, amb els ulls mirant la seva cara amorosa i la blana maneta que gairebé no sabia com agafar-se al coll al qual s'enfilava, que increïble que li hauria semblat aquesta visió! Si en dies més feliços el seu foc interior, ara extingit, cremà per una dona que l'acollí dins son cor, on és ella mentre aquestes cendres són damunt la terra?

És qualsevol cosa menys una nit de repòs, a casa del Sr. Snagsby de Cook's Court, on la Guster, sortint, com reconeix el Sr. Snagsby –per dir-ho sense embuts–, d'un atac i caure en vint més, no deixa aclucar els ulls. El motiu d'aquesta crisi és que la Guster té un cor tendre i una certa susceptibilitat, que podria ésser imaginària, si no hagués estat per Tooting i el seu sant benefactor. Bé, sigui com sigui, va quedar tan impressionada a l'hora del te pel relat del Sr. Snagsby sobre la instrucció a la qual havia assistit, que a l'hora de sopar es va

llançar a la cuina precedida d'un formatge holandès volador i tingué un atac de durada inusual: del qual només sortia per començar-ne un altre i un altre, i així successivament anava encadenant atacs, amb breus intervals que patèticament aprofitava per emprar-los en súplices a la Sra. Snagsby perquè no l'acomiadés “quan se n'hagués sortit”; i també en pres a tots que la deixessin a terra i que se n'anessin al llit. Per això, el Sr. Snagsby, quan va sentir per fi que el gall de la petita lleteria del carrer Cursitor entrava en un dels seus èxtasis a propòsit de l'albada, diu, fent una llarga alenada, tot i que és el més pacient dels homes: “Em pensava que t'havies mort, de debò!”

La qüestió que cregui resoldre aquest pollastre entusiasmat esforçant-se fins a un extrem tal, o per què ha de gallejar d'aquesta manera –tanmateix, la gent també galleja en determinats moments de públic triomf– per un assumpte que ni li va ni li ve, és cosa seva. N'hi ha prou que arribi l'alba, arribi el matí i arribi el migdia.

Després l'actiu i intel·ligent, com a tal se'l menciona als diaris del matí, arriba amb el seu pobre acompanyament a casa del Sr. Krook, i s'enduu el cos del nostre estimat germà aquí traspassat, a un cementiri encerclat d'edificis, pestífer i escabrós, d'on s'escampen malignes malalties als cossos dels nostres estimats germans i germanes que encara no han fet el traspàs; i mentrestant els nostres germans i germanes que rondan per les escales de servei oficials –plagués al cel que fossin ells els traspassats!– estan molt complaguts i satisfets. Porten el nostre estimat germà aquí traspassat a un horrible tros de terra que un turc rebutjaria com a salvatge abominació i que faria tremolar un cafre⁹, per donar-li cristiana sepultura.

Aquí, a la vista de cases per totes bandes, excepte per on un petit i pudent túnel d'un pati dóna accés al reixat de ferro, amb totes les vileses de la vida actuant al costat de la mort, i tots els verinosos elements de l'activitat mortal actuant al costat de la vida; aquí, sota un peu de terra o dos, sepulden el nostre estimat germà; aquí, l'enterren per a la corrupció, per ésser ressuscitat de la corrupció: un fantasma venjatiu a l'espona de més d'un llit de malalt: un testimoni vergonyós per a èpoques futures de com la civilització i la barbàrie anaven de bracet en aquesta pretensiosa illa.

Vine nit, vine fosca, mai no arribaràs massa aviat ni t'hi estaràs massa estona en un lloc com aquest! Veniu, llums ressagades a les finestres d'aquestes cases fastigoses, i els qui cometeu iniquitats allà dins feu-ho almenys amb aquesta escena fora de la vista! Vine, flama de gas que cremes tan llòbregament damunt el reixat de ferro on l'aire enverinat diposita el seu malèfic ungüent llefiscós al tacte! Fas bé cridant cadascú que passa, “Fixa-t'hi!”

⁹ Nadiu d'una tribu bantu de Sud-àfrica; malnom aplicat pels islamites a tots els no mahometans, equivalent a infidel.

Amb la nit arriba, pel túnel del pati fins al reixat de ferro, una silueta arrupida i solitària. S'agafa a la reixa amb totes dues mans i mira endins entre els barrots, s'hi queda una estona, mirant a dins.

Després, amb una vella escombra que duu, neteja el graó i neteja el passatge. Ho fa de manera molt atrafegada i curosa, torna a mirar a dins i finalment se'n va.

Jo, ets tu? Bé, bé! Malgrat ésser un testimoni rebutjat, “que no pot explicar exactament” què serà d'ell en mans més grans que les dels homes, no ets del tot a les tenebres exteriors. Hi ha una mena de raig de llum llunyà en l'explicació que murmures quan fas això:

“Era molt bo amb mi, n'era!”

Capítol 12

A l'Aguait

Per fi ha deixat de ploure a Lincolnshire, i Chesney Wold ha recobrat el pols. La Sra. Rouncewell està atrafegada en tasques de condicionament, perquè Sir Leicester i Milady tornen a casa des de París. La gaseta de la bona societat se n'ha assabentat i comunica la bona nova a la ignorant Anglaterra. També s'ha assabentat que invitaran un brillant i distingit cercle de l'*élite* del *beau monde* –alta societat és desnerit en anglès, però colossal rebatejat en francès– a l'antic i hospitalari feu familiar de Lincolnshire.

Per a més honor del brillant i distingit cercle, i de passada per a Chesney Wold, es repara l'arcada malmesa del pont del parc; i les aigües, que ja s'han enretirat dins els propis límits i un altre cop són enllerades elegantment, fan un bon paper en les panoràmiques de la casa estant. La llum clara i freda del sol mira dins les arbredes caduques i contempla amb satisfacció com el fort vent dispersa les fulles i asseca la molsa. Tot el dia llisca damunt el parc seguint les inquietes ombres dels núvols que persegueix, però que mai no arriba a agafar. Mira dins les finestres i afegeix als retrats ancestrals bandes i clapes de lluïssors mai no pensades pels seus pintors. Damunt el retrat de Milady, sobre la gran xemeneia, hi projecta de través una àmplia banda de llum cap a l'esquerra¹⁰ que ateny tortuosament la llar de foc i sembla fendir-la.

Sota la mateixa claror freda i el mateix fort vent, Milady i Sir Leicester tornen cap a casa amb el seu cotxe de viatge –amb la donzella de Milady i l'afectuós criat de Sir Leicester al seient del darrere. Amb un considerable dringar de picarols i espetec de xurriaques i moltes demostracions de guitzes per part dels dos cavalls nus de l'hom, i dels dos centaures¹¹ amb barrets enllustrats, botes altes, onejants crineres i faldons, surten traquetejant del pati de l'Hôtel Bristol de la Place Vendôme, agafen mig galop entre la columnata de la Rue de Rivoli, escaquejada de sol i ombra, i el jardí¹² del desventurat palau del rei i la reina decapitats¹³ i, deixant enrere la Plaça de la Concòrdia, els Camps Elisis i l'Arc de l'Estrella, abandonen París.

A dir veritat tota pressa és poca perquè, fins i tot aquí, Milady Dedlock s'ha avorrit mortalment. Concerts, salons de dansa, òpera, teatre, passejades, no hi ha res de nou per a Milady sota la vella capa del cel. El diumenge darrer, sense anar més lluny, quan la pobra gent estava contenta i dins les muralles jugava amb els nens per entremig dels arbres podats i les estàtues del jardí del palau; passejava en corrua de vint en vint pels Camps Elisis, fets

¹⁰ En heràldica suposa una indicació de bastardia.

¹¹ Criatures mítiques amb cap i pit d'home, i la resta de cavall.

¹² Les Tuilleries.

¹³ Lluís XVI fou guillotinat el 21 de gener de 1793, i Maria Antonieta el 10 d'octubre del mateix any.

més elisis pels gossos ensinistrats i els cavallets de fusta; mentre uns quants –més aviat pocs– entraven dins la fosca catedral de Nostra Senyora a dir un mot o dos a la base d’una pilastra sota la resplendor d’un petit i tosc engraellat ple de candeletes llampurnejants; o bé fora les muralles envoltaven París amb balls o fent l’amor, bevent vi, fumant tabac o visitant cementiris, jugant a dòmino, a cartes i a billar, consultant xarlatans i un munt d’horrible escòria més, animada i inanimada, el diumenge darrer, sense anar més lluny, Milady, sota la desolació de l’avorriment i la grapa del Gegant Desesperació¹⁴, gairebé odiava la seva pròpia donzella només pel fet d’estar de bon humor.

Per tant, tota pressa és poca per anar-se’n de París. L’espera un defalliment anímic com el que deixa enrere –el seu Ariel¹⁵ n’ha posat un cinyell al voltant de la Terra, que no es pot desfer–, però el mal menor és sempre fugir del lloc on s’ha experimentat. Que París, doncs, s’allunyi volant substituït per avingudes inacabables i avingudes diagonals d’arbres agitats pel vent! I quan torni a fixar-s’hi, unes quantes llegües¹⁶ enllà, que sigui l’Arc de l’Estrella una taca blanca que brilla al sol, i la ciutat un terraplè a la plana on s’alcen dues fosques torres quadrades, i que les llums i ombres hi davallin de biaix com els àngels del somni¹⁷ de Jacob!

Sir Leicester és generalment en estat d’autosatisfacció i rarament s’avorreix. Quan no té cap més cosa a fer, sempre pot contemplar la seva pròpia grandesa. Per a un home és un avantatge considerable tenir un tema tan inexhaurible. Després de llegir la correspondència, recolza l’esquena en el seient del carruatge i generalment revisa la seva importància dins la societat.

—Aquest matí tens una inusual quantitat de correspondència, oi?
—diu Milady, després d’una bona estona. Està fatigada de llegir. Durant vint milles gairebé ha llegit una pàgina.

—Tanmateix, no diuen res. Res de res.

—He vist un dels llargs comunicats del Sr. Tulkinghorn, oi?

—Ho veus tot –diu Sir Leicester amb admiració.

—Bah! –sospira Milady– És l’home més pesat del món!

—T’envia... disculpa’m, si us plau... t’envia –diu Sir Leicester, buscant la carta i obrint-la– un missatge. Se me n’havia anat del cap, perquè quan vaig arribar a la postdata vam parar per canviar de cavalls. Et prego que em disculpis. Diu... –Sir Leicester tarda tant a posar-se el monocle i ajustar-lo, que Milady sembla una mica enutjada– Diu: “Respecte al dret de pas...” Disculpa’m, no és aquí. Diu... sí! Ja ho tinc! Diu: “Ofereixo els meus respectuosos compliments a Milady i espero que li hagi provat el canvi. Em

¹⁴ Personatge de l’obra de John Buyam *Pilgrim’s Pogrress*; era el propietari del castell del Dubte.

¹⁵ Qui posa un cinyell al voltant de la Terra no és Ariel a *La tempesta*, sinó Puck a *Somni d’una nit d’estiu* (II-1-175).

¹⁶ Una llegua equival aproximadament a 4,8 quilòmetres.

¹⁷ Gènesi, 28:12.

faria el favor de mencionar-li –perquè li pot interessar– que quan torni tinc una cosa a dir-li referent a la persona que va copiar la declaració jurada del procés de la Cancelleria que li va cridar tan poderosament l’atenció. L’he vista.”

Milady s’inclina endavant i mira per la finestra.

—Aquest és el missatge –remarca Sir Leicester.

—M’agradaria passejar una mica –diu Milady, que encara mira per la finestra.

—Passejar? –repeteix Sir Leicester amb to de sorpresa.

—M’agradaria passejar una mica –diu Milady amb inequívoca claredat—. Si et plau, fes parar el carruatge.

El carruatge s’ha parat, el criat afectuós salta del seient del darrere, obre la porta i deixa caure els graons, obedient a un impacient moviment de la mà de Milady. Milady baixa tan de pressa i camina tan de pressa que Sir Leicester, malgrat la seva escrupolosa galanteria, és incapaç d’acompanyar-la i es queda enrere. Ha transcorregut un minut o dos abans no l’atrapa. Ella somriu, es mostra molt agradable, l’agafa del braç i passeja amb ell un quart de milla¹⁸, s’avorreix molt i torna al seient del carruatge.

Els sotrats i l’enrenou continuen durant la major part dels tres dies, amb més o menys dringadissa de picarols, espetecs de xurriaques i més o menys botadissa de centaures i cavalls a llom nu. Als hotels on s’allotgen, la deferència cortesa de l’un envers l’altre és tema d’admiració general. Tot i que Milord és una mica massa gran per a Milady, diu Madame la mestressa del Mico Daurat, i si bé podria ser el seu benvolgut pare, salta a la vista que s’estimen. Veure com Milord amb els seus cabells blancs, dempeus, barret en mà, ajuda Milady a pujar del carruatge i a baixar-ne, veure com Milady aprecia la deferència de Milord, amb una inclinació del seu preciós cap i oferint-li els seus dits tan gentils, és encisador!

El mar no té cap consideració envers els grans homes, els maltracta com al xanguet. Habitualment és cruel amb Sir Leicester, deixa la seva fisonomia pigallada de verd com la d’un formatge aromàtic i causa una revolució catastròfica en la seva constitució aristocràtica. Segons ell és el Radical de la natura. Tanmateix, després d’una pausa per refer-se, la seva honorabilitat ho supera i continua amb Milady cap a Chesney Wold, reposant només una nit a Londres de camí cap a Lincolnshire.

Amb la mateixa claror freda –més freda quan el dia declina– i el mateix fort vent –més fort quan les distants ombres dels arbres nus s’enfosqueixen aplegant-se als boscos, quan el Passeig del Fantasma, atès per l’oest per una bola de foc del cel, es rendeix a la nit imminent–, entren al parc. Les gralles, que es gronxen en les seves enlairades residències de l’avinguda dels oms, sembla que discuteixin qui ocupa el carruatge quan els passa per sota:

¹⁸ Uns quatre-cents metres.

les unes s'han posat d'acord que són Sir Leicester i Milady que arriben, les altres argüeixen amb les contestatàries que no ho volen acceptar; ara totes consenten a considerar el problema resolt, ara s'abraonen en un violent debat incitades per un obstinat ocell endormiscat que insisteix a proferir un darrer grall de contradicció. El carruatge, que les deixa grallant i gronxant-se, prossegueix cap a la casa on les llars resplendeixen confortablement per algunes finestres, si bé no en tantes per fer l'efecte d'habitada a la fosca massa de la façana. Però d'això, se n'ocuparà aviat el brillant i distingit cercle.

La Sra. Rouncewell els atén i rep l'acostumada encaixada de Sir Leicester amb una profunda reverència.

—Com està, Sra. Rouncewell? M'alegro de veure-la.

—Espero, Sir Leicester, que, al mateix temps que tinc l'honor de donar-li la benvinguda, gaudeixi de bona salut.

—D'una salut excel·lent, Sra. Rouncewell.

—Milady, està meravellosament bé —diu la Sra. Rouncewell amb una altra reverència.

Milady dóna entenent, sense gaire profusió de mots, que està tan bé com li ho permet el cansament.

La Rosa és una mica lluny, darrere la Sra. Rouncewell, i Milady, que no ha adquirit la rapidesa d'observació malgrat que hagi pogut senyorejar qualsevol altra cosa, pregunta:

—Qui és aquella noia?

—Una ajudant que tinc, Milady. La Rosa.

—Atansa't, Rosa! —Milady Dedlock la fa venir amb mostres fins i tot d'interès— Renoi, saps que ets molt bonica, criatura? —diu tocant-li l'espatlla amb els dos índexs.

La Rosa, molt avergonyida, diu: “No, Milady, i disculpi'm!” —i alça i abaixa la mirada, i no sap on mirar, però encara sembla més bonica.

—Quants anys tens?

—Dinou, Milady.

—Dinou —repeteix pensativament Milady—. Vigila que les adulacions no t'esgarriïn.

—Sí, Milady.

Milady li tusta les galtes amb els mateixos delicats dits enguantats i prossegueix fins al peu de l'escalinata de roure, on Sir Leicester l'espera per fer-li cavallerosament d'escorta. Un avantpassat Dedlock amb la mirada fixa que és en un plafó a grandària real i amb real avorriments, fa la impressió de no saber què fer; probablement era aquest el seu habitual estat d'ànim en temps de la reina Elisabet¹⁹.

¹⁹ Segona meitat del segle XVI.

Al vespre, a la cambra de la governanta, la Rosa no para de xiuxiuejar elogis de Lady Dedlock. És tan afable, tan gràcil, tan bonica, tan elegant; té una veu tan dolça i un tacte tan colpidor, que la Rosa encara pot notar-lo! La Sra. Rouncewell ho confirma tot amb un punt d'orgull personal, reservant-se només en l'aspecte de l'afabilitat. La Sra. Rouncewell no n'està tan segura. Déu no vulgui que digui mai ni una síl·laba despectiva de cap membre d'aquesta excel·lent família i en especial de Milady, a qui tothom admira, però si Milady fos “una mica més deseixida”, no tan absolutament freda i distant, la Sra. Rouncewell creu que seria més afable.

—Gairebé és una llàstima –només afegeix “gairebé” perquè voreja la impietat suposar que alguna cosa pugui ésser millor del que és en una formulació tan explícita referent als afers Dedlock– que Milady no tingui descendència. Si hagués tingut una filla –ara ja seria una dama jove– per qui interessar-se, crec que hauria aconseguit l'única mena d'excelsitud que li manca.

—Això potser no l'hauria feta encara més orgullosa, àvia? –diu en Watt, que és tan bon nét que era a casa seva i ha tornat.

—*Més i màxim*, fill meu –replica amb dignitat la governanta–, són paraules que no em pertoca d'emprar, ni escoltar de cap manera, aplicades com a objecció a Milady.

—Prego que em disculpi, àvia. Però és orgullosa, oi?

—Si n'és, en té un bon motiu. La família Dedlock té sempre motius per ser-ne.

—Bé, es pot esperar que ratllin un cert passatge del seu llibre de pregàries²⁰ per a la gent corrent, a propòsit de l'orgull i la vanaglòria. Perdoni'm àvia! És només una broma!

—Sir Leicester i Milady Dedlock no són persones apropiades per bromejar-hi, fill.

—Sir Leicester no és cosa de fer-hi broma de cap de les maneres –diu Watt–, i humilment li demano que em perdoni. Àvia, suposo que, malgrat els familiars i invitats que hi haurà, això no serà un obstacle perquè perllongui la meva estada a Dedlock Arms un dia o dos, com qualsevol viatger pot fer?

—I és clar, cap en absolut, criatura.

—Me n'alegro –diu Watt–, perquè... perquè tinc un irreprimible desig de conèixer millor aquesta meravellosa rogalia.

Mira casualment la Rosa, que abaixa els ulls i realment passa molta vergonya. Tanmateix, segons l'antiga creença, a la Rosa li haurien de xiular les orelles i no cremar-li les tendres i lluent galtes, perquè en aquest moment la donzella de Milady parla d'ella amb incomparable energia.

²⁰ Referència a una de les lletanies del *Common Prayer's Book* de l'església anglicana.

La donzella de Milady és una francesa de trenta-dos anys d'alguna part del sud del país entre Marsella i Avinyó, una dona de grans ulls marrons i cabells negres, que seria bonica si no fos per la boca felina i una inquietant rigidesa generalitzada del rostre, que es tradueix en unes mandíbules massa frisosos i en un crani massa prominent. La seva anatomia té alguna cosa indefiniblement punyent i exsangüe, i una manera de mirar espiant de cua d'ull sense moure el cap, de la qual podria perfectament estar-se —especialment quan està de mal humor i té ganivets a prop—. Malgrat tot el bon gust del seu vestit i complements, aquestes objeccions s'evidencien tant, que sembla anar pel món com una lloba molt polida, però no del tot domesticada. A més de ser competent en tot el que fa referència a la seva ocupació, és gairebé una anglesa pel seu domini de la llengua i, en conseqüència, no li manquen mots per arruixar-los damunt la Rosa per haver atret l'atenció de Milady i els profereix amb una ganyota tan sarcàstica, mentre sopa, que el seu company, el criat afectuós, se sent alleujat quan enmig de la seva actuació fa servir la cullera.

Ha, ha, ha! Ella, l'Hortense, cinc anys al servei de Milady i sempre l'ha mantinguda distant, i aquesta nina, aquesta titella, és acarorada (de veritat, acarorada) per Milady just quan arriba a casa! Ha, ha, ha! “I saps que ets molt bonica, criatura?”... “No, Milady”... En això tenies raó! “I quants anys tens, criatura! I vigila que les adulacions no t'esgarriïn, criatura!” Quina gràcia! Això és el millor de tot plegat.

En resum, és un fet tan extraordinari que mademoiselle Hortense no el pot oblidar i, durant dies i dies, a l'hora de menjar, fins i tot amb compatriotes seves i servents de similar funció de la tropa d'hostes, es queda callada assaborint la gràcia, fruïció que s'expressa en el seu sociable tarannà amb una addicional rigidesa de la cara, allargant lleugerament els llavis premuts i un esguard de biaix: aquesta punyent connotació còmica es reflecteix sovint en els miralls de Milady, quan Milady no hi és.

Ara tots els miralls de la casa fan servei: molts després d'un llarg parèntesi. Reflecteixen cares boniques, cares aduladores, cares juvenils, cares de setanta anys que no accepten haver envellit, tota la col·lecció de cares que ha vingut a passar una setmana de gener o dues a Chesney Wold, i on la gasetta de la bona societat, un caçador valent davant Jahvè²¹, les encalça amb agut olfacte des que surten del cau a la Court de St. James's²² fins que la mort les abat. La finca de Lincolnshire és plena de vida. De dia se senten ressonar pels boscos trets i crits, cavallers i carruatges animen les carreteres del parc, criats i vividors envaeixen la vila i Dedlock Arms. La fila de finestres del vast saló, on el retrat de Milady és penjat sobre la lleixa de la gran xemeneia, vista de nit des d'una clariana allunyada sembla un enfilall de joies damunt un quadre tot negre.

²¹ Gènesi, 10.9, a propòsit de Nemrod.

²² La cerimònia de presentació en societat se celebrava al St. James's Palace, davant del rei.

El diumenge, la petita i gèlida església amb tanta concurrència galant gairebé s'escalfa, i la normal sentor de la pols dels Dedlocks és anul·lada per perfums delicats.

El distingit i brillant cercle engloba una quantitat gens exigua de cultura, sensibilitat, coratge, honor, bellesa i virtut. Però malgrat els seus immensos mèrits, encara hi ha alguna cosa que no fa el pes. Què pot ser?

Dandisme? Actualment no tenim el rei Jordi IV²³ –quina desgràcia!– per imposar la moda dandi, no es porten corbates de tovallola en rotlle perfectament emmidonades, tampoc jaquetes més amunt de la cintura, ni panxells postissos ni cotilles. Actualment no es fan caricatures dels exquisits efeminats empolainats de cap a peus, que perdien els sentits a les llotges de l'òpera amb excessiva complaença i eren retornats per unes altres exquisides criatures posant-los al nas flascons d'essències de coll allargat. No hi ha cap Beau²⁴ que necessita quatre homes a la vegada perquè l'emboteixin dins els seus cenyidíssims pantalons d'ant, o que va a presenciar totes les execucions, o que s'amoïna autoinculplant-se d'haver menjat una vegada un pèsol²⁵. Tanmateix, hi ha dandisme en el distingit i brillant cercle, un dandisme d'un tipus més nociu, que resta sota la superfície i fa coses no tan inofensives com ara entovallolar-se el coll i provocar-se talls de digestió, activitats a les quals cap persona assenyada no s'oposaria?

Doncs sí. No es pot dissimular. Aquesta setmana de gener a Chesney Wold hi ha algunes dames i cavallers a l'última moda que han reinstaurat un cert dandisme... Per exemple, en religió. Dames i cavallers que s'han posat d'acord, per pur decandiment i a falta d'alguna emoció, en una intranscendent conversa dandi a propòsit de la manca de fe de la gent vulgar en les coses en general; en el sentit de coses que s'han experimentat i s'han trobat deficientes, com si fos tan estrany que una persona vulgar i corrent no hagués de perdre la fe en un fals xíling després d'haver-lo descobert fals! Dames i cavallers que convertirien la gent vulgar en molt pintoresca i lleial, fent girar enrere les busques del rellotge del temps i abolint uns quants centenars d'anys d'història.

També hi ha dames i cavallers d'un altre estil, no tan nou, però molt elegant, que estan d'acord a posar damunt del món una lleugera capa de vernís i preservar-ne totes les manifestacions. Per ells tot ha de ser lànguid i bonic. Han descobert la paràlisi perpètua. No volen res que els alegri o res que els entristeixi. Ni cap idea que els pugui inquietar. Fins i tot les Belles Arts,

²³ Personatge molt impopular i força extravagant, influí moltíssim les modes del seu temps, governà de 1811 a 1820 –el seu pare, Jordi III, fou incapacitat per demència– com a príncep regent, i de 1820 a 1830 com a rei.

²⁴ *Sic.*

²⁵ Anècdota atribuïda a George Bryan Brummel (1789-1840), cèlebre dandi anglès més conegut com a Beau Brummel.

servides amb perruca empolsegada i marxant enrere com el Lord Camarlenc²⁶, s'haurien d'emmotllar als patrons de les modistes i sastres de les generacions passades i procurar molt de no apassionar-se o de no rebre cap empremta del pas del temps.

Després hi ha Milord Boodle, de molta reputació dins el seu partit i que ja ha estat al poder, i que explica a Sir Leicester amb molta seriositat, després de sopar, que en realitat no veu on aniran a parar les coses en els temps que corren. Un debat no és el que solia ésser un debat, la Cambra no és el que era, fins i tot un consell de ministres no és el que era abans. S'adona amb estupefacció que en el cas que s'enderroqui el govern actual, el marge d'elecció de la corona per triar un nou primer ministre passaria entre Lord Coodle i Sir Thomas Doodle, atesa la impossibilitat que el Duc Foodle col·labori amb en Goodle, cas que es pot suposar a conseqüència de la ruptura originada per l'afer amb en Hoodle. Per tant, donant el Ministeri d'Interior i la presidència de la Cambra dels Comuns a en Joodle, les Finances a en Koodle, les Colònies a en Loodle, i Afers Estrangers a en Moodle, què ens queda per a en Noodle²⁷? No li pots oferir la presidència del Consell de la Corona, reservada per a en Poodle. No el pots posar a Boscos i Arbredes que amb prou feines és suficient per a en Quoodle. Què se'n dedueix? Que el país ha naufragat, està perdut i fet miques –i així ho comprèn el patriotisme de Sir Leicester Dedlock–, perquè no es pot donar cabuda a en Noodle!

D'una altra banda, el Molt Honorable William Buffy, M.P.²⁸, discuteix amb algú a l'altra banda de la taula, que el naufragi del país –fet que no es posa gens en dubte, només es qüestiona la manera com s'hi ha arribat– es pot atribuir a en Cuffy. Si s'hagués fet amb en Cuffy el que calia quan accedí al Parlament i s'hagués evitat que es lliurés a en Duffy, s'hauria aconseguit la seva aliança amb en Fuffy, s'hauria aconseguit el valor afegit d'un hàbil polemista amb en Guffy, s'hauria aconseguit finançar les eleccions amb la fortuna d'en Huffy, s'hauria aconseguit representació en tres comtats: en Juffy, en Kuffy i en Luffy, i s'hauria reforçat el govern amb l'experiència pública i la pràctica comercial d'en Muffy. Tot això, en lloc de ser on som, sota la dependència del pur caprici d'en Puffy!

Quant a aquesta qüestió i uns altres temes menors, hi ha diferències d'opinió, però sí que és clar per a la totalitat del brillant i distingit cercle, que no importa ningú tret d'en Boodle i la seva camarilla, i en Buffy i la seva camarilla. Aquests són els grans actors per a qui es reserva l'escenari. Hi ha també el Poble, no es pot negar... un considerable nombre de comparses a qui ocasionalment cal adreçar-se i amb qui cal comptar com a claca i cors com en l'escena teatral; però Boodle i Buffy, els seus partidaris i famílies, els seus

²⁶ Cap de protocol de la casa reial. Títol hereditari.

²⁷ Babau, culminant la mordaç seqüència metonímica.

²⁸ Membre del Parlament.

hereus, marmessors, administradors i delegats són, per dret de naixença, els primers actors, els capdavanterers i els gestors, i ningú més, pels segles dels segles, pot sortir a l'escenari.

També en això hi ha potser a Chesney Wold més dandisme que el que el brillant i distingit cercle consideraria saludable per a la perllongació del seu poder. Perquè, fins i tot en els cercles més immutables i refinats, com el que el nigromant traça²⁹ al seu voltant, es poden veure força aparicions molt estranyes d'animada activitat. Amb aquesta diferència: que pel fet d'ésser reals i no fantasmagòriques hi ha el grandíssim perill que hi penetrin.

De totes maneres, Chesney Wold és ple del tot, tan ple que del pit de les mal allotjades donzelles de les senyores s'alça un ardent sentiment de greuge que no es pot apagar. Només hi ha una habitació buida. Es tracta d'una cambra de tercera categoria situada en una torreta, senzilla però moblada confortablement i amb un cert aspecte comercial passat de moda. És la cambra del Sr. Tulkinghorn, i mai no s'ofereix a cap altra persona, perquè pot arribar en qualsevol moment. Encara no ha arribat. Si fa bon temps, forma part del seu tarannà reservat venir passejant pel parc des del poble i recloure's a la seva cambra com si no n'hagués sortit des de la darrera vegada que l'hi van veure, demanar a un criat que informi que, si Sir Leicester el necessita, ha arribat, i comparèixer, deu minuts abans de sopar, al llindar de la porta de la biblioteca. Dorm a la torreta sota el rondinaire pal de la bandera; a fora hi ha un mirador on, qualsevol matí clar abans d'esmorzar, quan hi és, es pot veure passejar la seva negra silueta com si fos la d'un enorme espècimen de gralla.

Cada dia abans de sopar, Milady el busca a la penombra de la biblioteca, però no hi és. Cada dia a l'hora de sopar, Milady fa un cop d'ull buscant un lloc vacant a la taula, que hi seria per rebre'l si hagués acabat d'arribar, però no hi ha cap lloc vacant. Cada nit Milady pregunta casualment a la seva donzella:

—Ha arribat el Sr. Tulkinghorn?

Cada nit la resposta és: “No, Milady, encara no.”

Una nit, després d'aquesta resposta, mentre encara no s'havia arranjat els cabells, Milady es perdia en profundes cavil·lacions fins que veié, en el mirall oposat, la seva cara consirosa i un parell d'ulls negres que l'observaven amb curiositat.

—Fes el favor d'ocupar-te —va dir llavors Milady, adreçant-se a la imatge de l'Hortense— dels teus afers. Pots contemplar la teva bellesa en un altre moment.

—Perdoni!, era la bellesa de sa senyoria.

—La meva —va dir Milady— no cal que la contemplis ni poc ni mica.

²⁹ L'endeví que consulta els morts el traça per excloure la intrusió d'esperits malignes.

Per fi, una tarda, una mica abans de la posta del sol, quan es dispersa el distingit grup de personatges que durant les darreres una o dues hores havia animat el Passeig del Fantasma, i només Sir Leicester i Milady romanen a la terrassa, apareix el Sr. Tulkinghorn. S’hi dirigeix amb el seu habitual pas mesurat que mai no s’apressa ni s’alenteix. Mostra la seva inexpressiva màscara habitual –si és que es tracta d’una màscara– i duu secrets de família en cada víscera del cos i en cada plec de la roba. Si ret tota la seva ànima als poderosos o si no els ret res fora del servei que ven, constitueix el seu propi secret. S’ho guarda com guarda els secrets dels seus clients. És el seu propi client en aquesta qüestió, i mai no es trairà a si mateix.

—Com anem, Sr. Tulkinghorn? –diu Sir Leicester donant-li la mà.

El Sr. Tulkinghorn està molt bé. Sir Leicester està molt bé. Milady està molt bé. Tothom estupendament. L’advocat, amb les mans al darrere, passeja al costat de Sir Leicester per la terrassa. Milady, a l’altra banda.

—L’esperàvem abans –diu Sir Leicester. Una afable expressió. Com dir: “Sr. Tulkinghorn, ens recordàvem de la seva existència quan no era aquí per recordar-nos-la amb la seva presència. Com pot veure, senyor, li reservem un racó a les nostres ments!”

El Sr. Tulkinghorn se’n fa càrrec, inclina el cap i diu que se sent molt afalagat.

—Hauria vingut més aviat –explica– si no hagués estat tan atrafegat en els diversos plets entre vostè i en Boythorn.

—Un home de mentalitat molt desarranjada –observa amb duresa Sir Leicester–, una persona molt perillosa en qualsevol comunitat. Un home de mentalitat molt vil.

—És tossut –diu el Sr. Tulkinghorn.

—És natural que un home d’aquesta mena ho sigui –diu Sir Leicester, amb tot l’aspecte d’èsser encara més tossut–, no em sorprèn gens sentir-ho.

—L’única qüestió –prosegueix l’advocat– és si vostè vol cedir res.

—No senyor –replica Sir Leicester–. Res. Cedir, jo?

—Vull dir res d’important. És clar que sé que no vol abandonar. Em refereixo a alguna qüestió menor.

—Sr. Tulkinghorn –rebla Sir Leicester–, no n’hi poden haver, de qüestions menors, entre jo i el Sr. Boythorn. Si arribo fins aquest extrem, i observo per endavant que m’és inconcebible que qualsevol dels meus drets pugui ésser un punt menor, és que parlo no tant en referència a mi com a persona, sinó en referència a la posició familiar que em pertoca conservar.

El Sr. Tulkinghorn torna a inclinar el cap. “Ara sé a què atènyer-me” –diu–. “El Sr. Boythorn ens causarà molts maldecaps...”

—Forma part del caràcter d’una mentalitat com aquesta, Sr. Tulkinghorn –diu Sir Leicester, que l’atalla–: causar maldecaps. Una persona

excessivament desequilibrada. Una persona que cinquanta anys enrere hauria estat enviada a Old Bailey³⁰ per algun antecedent demagògic i castigada severament... si és que no –afegeix, després d'un silenci momentani–, si és que no l'haguessin penjat, esbudellat i esquarterat.

Quan profereix aquesta sentència capital, sembla que el noble pit de Sir Leicester s'alliberi d'una càrrega pesant, com si es tractés de la consegüent satisfacció a l'execució de la sentència.

—Però es fa de nit –diu– i Milady es podria refredar. Entrem, estimada.

Mentre s'encaminen cap a la porta del vestíbul, Lady Dedlock s'adreça per primera volta al Sr. Tulkinghorn.

—Em va enviar un missatge referent a la persona la cal·ligrafia de la qual casualment em va interessar. Molt propi de vostè recordar-se d'aquesta circumstància, ho havia oblidat del tot. El seu missatge m'ho va fer recordar. No puc imaginar-me quina associació vaig establir amb un traç com aquell, però de segur que en vaig establir alguna.

—En va establir alguna? –repeteix el Sr. Tulkinghorn.

—Oh sí! –replica Milady, despreocupadament– Crec que en devia establir alguna. I realment s'ha pres la molèstia d'esbrinar qui va escriure aquesta mena de cosa... com es diu..., declaració jurada?

—Sí.

—Quina cosa més estranya!

Entren en una sala penombrosa de la planta baixa, il·luminada durant el dia per dues finestres pregones. Ara és l'hora foscant. El foc brilla intensament als plafons de la paret i pàl·lidament als vidres on, mitjançant el reflex fred de les flames, el paisatge, més fred encara, tremola en el vent i una boirina grisosa avança amb lentitud: l'únic viatger a més de la nuvolada.

Milady descansa en un magnífic sofà en un racó de la xemeneia i Sir Leicester s'acomoda a l'altra banda també en un sofà magnífic. L'advocat resta dempeus vora el foc fent-se pantalla al rostre alçant el braç amb la mà estesa. Mira Milady per damunt del braç.

—Sí –diu–, he fet indagacions i l'he trobat. I, cosa estranya, l'he trobat...

—No es deu tractar pas d'una persona vulgar, veritat? –anticipa amb llanguiment Lady Dedlock.

—...l'he trobat mort.

—Oh Déu meu! –exclama Sir Leicester. Impressionat no tant pel fet, sinó per haver-se mencionat el fet.

—Em van donar l'adreça del seu allotjament, un lloc miserable, aclaparat de pobresa, i el vaig trobar mort.

³⁰ Antic Palau de Justícia de Londres, situat fora muralles.

—Perdoni'm, Sr. Tulkinghorn —remarca Sir Leicester—, crec que com menys comentaris...

—Si us plau, Sir Leicester, deixeu-me escoltar tota la història —és Milady qui parla—. És una perfecta història per a la vora del foc. Quina emoció! Mort?

El Sr. Tulkinghorn ho referma amb una altra inclinació de cap. “Si va ser ell mateix”...

—Paraula d'honor! —exclama Sir Leicester— Veritablement!...

—Deixa'm escoltar la història! —diu Milady.

—Com vulguis, estimada, però he de dir...

—No, no has de dir res! Continui, Sr. Tulkinghorn.

Sir Leicester hi consent cortesament, si bé encara considera que dur aquesta mena de brutícia a la bona societat és veritablement... veritablement...

—Anava a dir —prosegueix l'advocat amb la seva impassible calma— que si va ser ell mateix, no és a la meua mà saber-ho. De totes maneres he d'esmenar aquesta frase precisant que inqüestionablement es va causar la mort, però si va ser per intenció deliberada o per mala sort, mai no es podrà saber amb certesa. El jurat va apreciar que va ingerir el verí accidentalment.

—I quina mena d'home —pregunta Milady— era aquesta deplorable criatura?

—És difícil de dir —respon l'advocat brandant el cap—, havia viscut tan misèrrimament, estava tan deixat, amb el seu aspecte de bohemí, amb la barba i els cabells negres i embullats, que l'hauria de considerar la púrria de la púrria. El metge tenia una vaga noció que temps enrere havia estat millor, tant d'aspecte com de condició.

—Com l'anomenaven, el pobre individu?

—L'anomenaven com s'anomenava ell mateix, però ningú no en sabia el veritable nom.

—Ni tan sols algú que n'hagués tingut cura?

—Ningú no en va tenir cura. Se'l va trobar mort. De fet, jo el vaig trobar.

—Sense cap pista que dugués enlloc?

—Cap ni una; hi havia —diu l'advocat, meditabund— un vell bagul, però... No, no hi havia documents.

Durant l'elocució de cada mot d'aquest curt diàleg, Lady Dedlock i el Sr. Tulkinghorn s'han estat mirant fixament l'un a l'altre —com era natural, potser, en una conversa d'assumpte tan infreqüent—, però sense cap altra alteració dels seus posats habituals. Sir Leicester mirava el foc amb l'expressió típica dels Dedlocks de l'escalinata. Quan acaba la narració, Sir Leicester renova la noble protesta dient que no hi ha cap possibilitat que en la ment de Milady s'hagi establert una associació amb aquest pobre miserable —si no és que fos un redactor de cartes per a pidolaires— i confia a no sentir parlar més d'un

tema tan allunyat de la posició de Milady.

—Certament, un mostrari d'horrors —diu Milady recollint-se la pellissa i el xal—, però ens crida l'atenció alguns instants! Sr. Tulkinghorn, tingui l'amabilitat d'obrir-me la porta.

El Sr. Tulkinghorn ho fa amb deferència i l'aguanta mentre ella la creua. Passa molt a prop d'ell amb la seva actitud habitual de fatiga i gràcia insolent. Es retroben a l'hora de sopar, també l'endemà, també durant molts dies consecutius. Lady Dedlock és sempre la mateixa deessa exhausta, envoltada de fidels i terriblement procliu a avorrir-se mortalment fins i tot presidint el seu propi altar. El Sr. Tulkinghorn és sempre el mateix dipòsit mut de nobles confidències: tan singularment fora de lloc i a la vegada com si fos de casa. Sembla que no es fixin l'un en l'altre més del que ho farien dues persones qualssevol tancades dins les mateixes parets. Tanmateix, si cadascú contínuament vigila i sospita de l'altre, si contínuament desconfia que es reservi alguna cosa important, si cadascú està contínuament pendent dels punts dèbils de l'altre i preparant-se per no ser agafat per sorpresa; el que cadascú pagaria per assabentar-se del que sap de l'altre..., tot això resta ocult, de moment, als seus cors.

Capítol 13

Narració de l'Esther

Vam mantenir moltes entrevistes a propòsit del que en Richard havia de ser; primer sense el Sr. Jarndyce, com havia demanat, i després amb ell, però va passar molt de temps abans no ens va semblar progressar. En Richard deia que estava disposat a fer el que fos. Quan el Sr. Jarndyce expressà el dubte de si seria massa gran per entrar a la marina, en Richard digué que hi havia pensat, i potser ho era. Quan el Sr. Jarndyce li preguntà què en pensava, de l'exèrcit, en Richard digué que també hi havia pensat, i que no era una mala idea. Quan el Sr. Jarndyce li aconsellà d'intentar decidir per si mateix, si la seva antiga predilecció pel mar era una simple inclinació infantil o un fort impuls, en Richard respongué que realment ho havia intentat molt sovint i no aconseguia aclarir-ho.

—No pretenc afirmar —em digué el Sr. Jarndyce— que la major part del caràcter indecís li prové d'aquest incompreensible conglomerat d'incertesa i de procrastinació en el qual s'ha vist immers des de la naixença, però veig clarament que la Cancelleria, entre més pecats, hi té alguna responsabilitat. Li ha engendrat o li ha reforçat l'hàbit d'ajornar les coses a còpia de confiar en això, allò i allò altre, sense estudiar-ne les possibilitats, i de deixar-ho córrer tot per insegur, incert i confús. Fins i tot el caràcter de persones més grans i assenyades pot sofrir canvis a causa de les circumstàncies que els envolten. Seria demanar massa que un noi de la seva formació, sotmès a aquestes influències, pogués eludir-les.

Crec que tenia raó; tanmateix, si se'm permet mencionar el que a més a més vaig pensar llavors, pensava que era una llàstima que l'educació d'en Richard no hagués contrarestat aquestes influències o hagués dirigit el seu caràcter. S'havia passat vuit anys en una escola privada³¹, i crec que havia après a fer, de manera molt admirable, versos en llatí d'unes quantes menes. Però mai no havia sentit dir que algú s'hagués preocupat algun cop de quines eren les seves inclinacions naturals o d'on venien les seves mancances, o d'adaptar-li alguna mena de saber. L'havien adaptat als versos i havia après l'art de fer-los amb tanta perfecció, que si hagués romàs a l'escola fins a arribar a la majoria d'edat no hauria parat de fer-ne i fer-ne una vegada i una altra, excepte que per ampliar la seva educació hauria hagut d'oblidar la manera de fer-los. De totes maneres, malgrat que no dubto pas que serien molt bells, molt ben fets, molt útils per a moltes grans fites de la vida i recordats per sempre més, dubto seriosament si en Richard no hauria tret més profit del fet que algú l'hagués

³¹ *Public school*. De fet privada i per a la classe benestant. Preparaven els alumnes per a les universitats i usualment ho feien en règim d'internat.

estudiat a ell una mica, en comptes d'ell estudiar-los tant.

Sincerament, no sóc experta en el tema i ni tan sols sé si els joves de la Roma clàssica o de Grècia feien tal cúmul de versos... o si els joves de qualsevol altre país ho han fet mai.

—No tinc ni la més mínima idea —deia en Richard amb posat absort— sobre què preferiria ser. Excepte que estic completament segur que no em vull fer capellà, la resta ho podria decidir a cara o creu.

—No sents pas inclinació cap a la professió del Sr. Kenge? —suggerí el Sr. Jarndyce.

—No ho sé, senyor! —contestà en Richard— M'agrada anar amb barca. Els passants d'advocat naveguen molt. És una professió capital!

—Metge... —suggerí el Sr. Jarndyce.

—Justa la fusta, senyor! —exclamà en Richard.

Dubto que abans hi hagués pensat mai.

—Justa la fusta, senyor! —repetí en Richard, amb gran entusiasme— Per fi ho hem aconseguit. M.R.C.S.³²!

El fet que ens en riguéssim no el va fer canviar de parer, tot i que ell se'n va riure cordialment. Digué que havia escollit aquesta professió, i com més hi pensava més s'adonava que el seu futur era clar: per ell, l'art de guarir era el suprem. Tot sospitant que arribà a aquesta decisió pel fet de no haver tingut mai l'ocasió d'investigar per què estava dotat i de no haver estat guiat mai en aquesta recerca, i que s'adheria a la darrera idea i s'alegrava de deslliurar-se del maldecap d'esbrinar-ho, em preguntava si els versos llatins duien sovint a aquesta conclusió o si en Richard era un cas excepcional.

El Sr. Jarndyce es preocupà moltíssim de parlar seriosament amb ell i de suggerir-li que emprés el sentit comú per no equivocar-se en un assumpte tan important. Després d'aquestes entrevistes, en Richard tenia un posat seriós, però invariablement ens deia a l'Ada i a mi que “tot anava com una seda”, i després començava a parlar de qualsevol cosa.

—Per Déu! —exclamà el Sr. Boythorn que s'interessava moltíssim pel tema, perquè, no cal que ho digui, no podia fer res a mitges—, m'alegra trobar un jove amb l'energia i el coratge de dedicar-se a aquesta noble professió! Com més energia s'hi posi, millor per a la humanitat i pitjor per a aquells tirans mercenaris i bergants de baixa estofa que es recreen a desprestigiar pel món aquest art il·lustre. Per tot el que és baix i menyspreable —va dir el Sr. Boythorn, cridant—, el tracte que reben els metges a bord dels vaixells és de tal mena, que sotmetria les cames, les dues cames, de cada membre del Consell de l'Almirallat a una fractura múltiple, i deportaria qualsevol metge titulat que les hi arreglés, si el sistema no es canviava completament en quaranta-vuit hores!

³² Member of the Royal College of Surgeons.

—No podries donar-los una setmana? —preguntà el Sr. Jarndyce.

—No! —crijà enèrgicament el Sr. Boythorn— Cap concessió! Quaranta-vuit hores! Quant a les corporacions, parròquies, assemblees parroquials i similars conjunts de taujans capsigranys que es reuneixen per intercanviar uns discursos tals que, per Déu, haurien de fer-los treballar a les mines de mercuri el poc que els resta de la seva miserable existència, tan sols per evitar que el seu detestable anglès contamina la llengua que es parla sota tota la capa del cel..., doncs quant a aquests individus que s'aprofiten maliciosament de l'empenta dels homes en la recerca del coneixement, que recompensen els inestimables serveis dels millors anys de la seva vida, el seu perllongat estudi i la seva costosa educació amb sous miserables, massa petits fins i tot per a un escriptor, m'agradaria retòrcer-los el coll un per un i exposar-ne els cranis al Paranimf de la Facultat de Medicina, perquè tota la professió els pugui contemplar amb la finalitat que els més joves, a l'inici de la seva professió, puguin comprendre, mesurant-les amb precisió, que dures que poden arribar a ser algunes testes!

Rubricà aquesta vehement declaració mirant al voltant nostre amb el més agradable dels somriures i esclatant de sobte amb un ha, ha, ha! repetidament, fins al punt que qualsevol altre es podria haver quedat completament exhaust per l'esforç.

Com que en Richard encara continuava dient que la seva decisió era ferma després d'haver passat uns quants períodes de meditació que li recomanà el Sr. Jarndyce, i com que encara continuava assegurant-nos a l'Ada i a mi, de manera també terminant, que “tot anava com una seda”, semblà raonable fer venir el Sr. Kenge a consulta. Per tant, un dia el Sr. Kenge vingué a sopar i va fer exactament el que recordo haver-li vist fer quan era petita: s'arrepapà a la butaca, va fer girar les ulleres sense parar i parlà amb veu sonora.

—Ah! —digué el Sr. Kenge— Sí. Bé! Una professió molt bona, Sr. Jarndyce, una professió molt bona.

—Cal que el pla d'estudis i de preparació se segueixi amb afany —observà el meu tutor amb una mirada cap a en Richard.

—Oh, sens dubte —digué el Sr. Kenge, amb afany.

—Però com que això passa, més o menys, en totes les carreres que paguen molt la pena —va dir el Sr. Jarndyce—, no és una consideració especial que es pugui obviar en cas de seguir-ne una altra.

—Cert —va dir el Sr. Kenge—, i el Sr. Richard Carstone, que s'ha forjat, si se'm permet, a l'ombra dels clàssics, entre els quals ha passat la joventut, aplicarà, sens dubte, els seus hàbits al camp d'acció en el qual es disposa a entrar, molt més pràctic que no els principis i exercicis de versificació

en aquella llengua en la qual es va dir³³, si no m'erro, que es neix poeta, no se n'aprèn.

—Hi pot pujar de peus –digué en Richard, amb el seu tarannà informal–, que m'hi abraonaré i hi posaré tot l'esforç.

—Molt bé, Sr. Jarndyce! –va dir el Sr. Kenge assentint amb un elegant capcineig– Francament, assegurant-nos el Sr. Richard que tractarà d'abraonar-s'hi i de posar-hi tot l'esforç –remarcant amb emotives i suaus inclinacions del cap aquestes expressions–, li suggeriria que només ens cal buscar la millor manera d'encarrilar l'objectiu que ambiciona. Es tractaria de col·locar el Sr. Richard amb algun metge amb prou reputació. Ha pensat en algú en concret?

—En cap, oi Rick? –va preguntar el meu tutor.

—En cap, senyor –digué en Richard.

—D'acord! –puntualitzà el Sr. Kenge– Bé, respecte a la plaça, li ronda pel cap alguna preferència?

—N... no –digué en Richard.

—D'acord! –tornà a puntualitzar el Sr. Kenge.

—M'agradaria una mica de varietat –va dir en Richard–, vull dir, un ampli camp d'experiències.

—Un gran requisit, sens dubte –contestà el Sr. Kenge–. Crec que això es pot resoldre fàcilment, oi, Sr. Jarndyce? En primer lloc, només hem de trobar un metge amb prou reputació; llavors, tan aviat com hàgim fet saber el nostre propòsit i –cal que ho afegeixi, la nostra capacitat de pagar una prima per l'aprenentatge?–, l'única dificultat que ens restarà serà la d'elegir-lo entre un gran nombre. En segon lloc, només hem d'observar les petites formalitats necessàries per qüestions d'edat i pel fet d'estar sota tutela del Tribunal. Ben aviat, per a satisfacció nostra (si se'm permet dir-ho amb el to entusiasmat del Sr. Richard), “ens hi abraonarem”. És una coincidència –prosseguí el Sr. Kenge, amb un deix de malenconia al somriure–, una d'aquestes coincidències que poden tenir o no tenir explicació més enllà de les nostres limitades facultats actuals, que un cosí meu sigui metge. Pot ser que el considerin adequat, i potser estaria disposat a acceptar aquesta proposició. No puc saber-ne la resposta ni tampoc la de vostès, tot i així podria ser factible!

Això va obrir una nova perspectiva i s'acordà que el Sr. Kenge s'entrevistaria amb el seu cosí. I com que el Sr. Jarndyce ens havia proposat abans dur-nos unes quantes setmanes a Londres, l'endemà es decidí que hi aniríem de seguida i ens ho combinaríem amb els assumptes d'en Richard.

Al cap d'una setmana, quan el Sr. Boythorn ens deixà, traslladàrem el nostre domicili a un alegre allotjament a la vora del carrer Oxford, situat damunt una tenda d'entapissar. Per nosaltres Londres era una meravella i de

³³ *Poeta nascitur, non fit.*

vegades sortíem durant hores i hores per visitar-ne els monuments, que semblaven menys propensos que nosaltres a quedar extenuats. També vam fer, amb gran delit, la ronda dels principals teatres i vam veure tots els espectacles que mereixien la pena de veure's. Ho esmento perquè fou al teatre que em vaig sentir un altre cop incòmoda per culpa del Sr. Guppy.

Una nit que era asseguda al davant de la llotja amb l'Ada –en Richard era al lloc que li agradava més, darrere el seient de l'Ada–, s'escaigué que mirant avall cap a platea vaig veure el Sr. Guppy amb els cabells allisats cap endavant i amb cara de pena, que em mirava. Vaig tenir la sensació que no mirava mai els actors durant la representació, sinó que em mirava a mi, i sempre amb una expressió curosament preparada de profundíssima tristor i profundíssim abatiment.

Era tan ridícul i tan molest que m'impedí totalment de fruit d'aquella vetllada. Des de llavors, sempre que anàvem al teatre vèiem el Sr. Guppy a platea i com de costum amb els cabells allisats cap endavant, el coll de la camisa caigut i un aspecte general de desmenjament. Si no hi era quan hi entràvem, i començava a tenir l'esperança que no vindria i em deixava endur una mica per la intriga de l'obra, estava segura de trobar-me amb la seva lànguida mirada quan menys m'ho esperava, i a partir d'aquest moment tenia la certesa que estaria clavada en mi la resta de la vetllada.

De veritat que no puc expressar fins a quin punt em feia sentir incòmoda. Si almenys s'hagués pentinat enrere o s'hagués posat bé el coll, hauria estat encara prou desagradable, però saber que aquella figura absurda sempre m'ullava i sempre demostrava aquell estat d'abatiment, em posava en tanta tensió que no em venia de gust ni riure ni plorar de l'obra, ni moure'm o parlar. Em feia l'efecte que no podia fer res amb naturalitat. No podia eludir el Sr. Guppy posant-me al fons de la llotja, perquè sabia que en Richard i l'Ada confiaven a tenir-me al seu costat i no haurien pogut parlar tan despreocupadament si hi haguessin tingut qualsevol altra persona. Per tant, seia allí sense saber on mirar, perquè fos on fos sabia que els ulls del Sr. Guppy em seguien i pensava en les tremendes despeses que aquell jove afrontava a costa meva.

De vegades vaig pensar de dir-ho al Sr. Jarndyce. Llavors em sabia greu que el noi pogués perdre la seva col·locació i que això el dugués a la ruïna. Unes altres vegades vaig pensar a confiar-ho a en Richard, però m'atemia la possibilitat que es barallés amb el Sr. Guppy i li deixés un ull de vellut. Uns altres cops vaig creure que havia de mirar-lo arrufant el front o desaprovant-ho amb el cap, però vaig veure que em sentia incapaç de fer-ho. També vaig preveure la possibilitat d'escriure a la seva mare, però vaig acabar amb el convenciment que establir correspondència empitjoraria les coses. I finalment sempre arribava a la conclusió que no hi podia fer res. La perseverança del Sr. Guppy durant tot aquest temps, no solament el feia aparèixer regularment a

qualsevol teatre que anéssim, sinó també enmig de la gent quan en sortíem, i fins i tot darrere del nostre fiacre, on estic segura que el vaig veure dos o tres cops desafiant les terribles punxes de ferro³⁴. Quan ja érem a casa, era a l'aguait en un fanal que teníem davant. El pis del tapisser on vivíem feia cantonada i com que la finestra de la meva habitació donava davant del fanal, quan hi pujava tenia por de passar prop de la finestra per tal de no veure'l –com passà una nit de lluna– recolzat al fanal i, evidentment, refredant-se. Si el Sr. Guppy, afortunadament per mi, no hagués estat ocupat durant el dia, realment no m'hauria deixat respirar.

Mentre ens dedicàvem a tota aquesta sèrie de diversions, en les quals el Sr. Guppy participava d'una manera tan extraordinària, no negligíem l'assumpte que ens havia dut a la ciutat. El cosí del Sr. Kenge era el Sr.³⁵ Bayham Badger, que tenia una bona consulta a Chelsea i a més s'encarregava d'una gran institució pública. Estava decidit a hostatjar en Richard a casa seva i a supervisar-ne els estudis, i com que semblava que fer-los a casa del Sr. Badger podria ésser avantatjós, i que al Sr. Badger li agradava en Richard, i en Richard deia que el Sr. Badger li agradava “prou”, es va arribar a un acord, s'obtingué el consentiment del Lord Cancellier i tot quedà arranjat.

El dia que els tractes entre en Richard i el Sr. Badger van concloure ens vam comprometre a anar a sopar a casa del Sr. Badger. Havia de ser “una simple trobada familiar”, segons deia la invitació de la Sra. Badger i, efectivament, no ens vam trobar amb cap altra dama que no fos la mateixa Sra. Badger. Era al saló envoltada d'objectes que indicaven que era una mica afeccionada a la pintura, una mica a tocar el piano, una mica a tocar la guitarra, una mica a tocar l'arpa, una mica a cantar, una mica a fer costura, una mica a llegir, una mica a escriure poesia i una mica a la botànica. Diria que era una senyora d'uns cinquanta anys, vestia de manera juvenil i el seu cutis era molt delicat. Si afegeixo a la petita relació de les seves qualitats que es pintava una mica, no pretenc insinuar que això fos gens dolent.

Quant al Sr. Bayham Badger, era un cavaller d'aspecte vivaç i de cara tendra i rosadencia, veu apagada, dents blanques, cabells fins, ulls esverats; crec que una mica més jove que la Sra. Badger. L'admirava exageradament, però principalment, i per començar, pel curiós fet –així ens ho semblà– d'haver tingut tres marits. Gairebé acabàvem de seure que digué al Sr. Jarndyce, amb to triomfal:

—No sospitaria mai que sóc el tercer de la Sra. Bayham Badger!

—De debò? –va dir el Sr. Jarndyce

—El seu tercer! –va dir el Sr. Badger– La Sra. Bayham Badger no fa la impressió d'haver tingut mai dos marits més, oi Srta. Summerson?

³⁴ Mena de protecció per evitar ser abordat per qualsevol que volgués viatjar de franc.

³⁵ Als metges no se'ls tractava de Dr., sinó de Sr.

—De cap manera! —vaig dir.

—I grans personatges! —va dir el Sr. Badger, amb to de confiança— El capità Swosser de la Marina Reial, que va ser el seu primer marit, era realment un oficial molt distingit. El nom del professor Dingo, el meu predecessor immediat, és d'aquells de prestigi europeu.

La Sra. Badger l'escoltava distretament i somrigué.

—Sí, estimada! —replicà el Sr. Badger al seu somriure— Estava informant el Sr. Jarndyce i la Srta. Summerson que ja havies tingut dos marits, tots dos homes molt distingits, i ho han trobat, com tothom sol dir, difícil de creure.

—Amb prou feines en tenia vint —digué la Sra Badger— quan em vaig casar amb el capità Swosser de la Marina Reial. Vaig estar amb ell al Mediterrani, sóc marinera de cap a peus. El dia del dotzè aniversari de la boda em vaig convertir en la dona del professor Dingo.

“De prestigi europeu”, afegí amb veu baixa el Sr. Badger.

—I quan el Sr. Badger i jo ens vam casar —va prosseguir la Sra. Badger—, ho vam fer el mateix dia de l'any. He quedat lligada a aquest dia.

—Per tant, la Sra. Badger s'ha casat amb tres homes, dos d'ells homes molt distingits —digué a tall de resum el Sr. Badger—, i cada vegada el 21 de març a les onze del matí!

Tots vam expressar la nostra admiració.

—Atès que el Sr. Badger és tan modest —va dir el Sr. Jarndyce—, em permeto la llicència de corregir-lo i dir tres homes distingits.

—Gràcies, Sr. Jarndyce! És el que sempre li dic! —remarcà la Sra. Badger.

—I, estimada —va dir el Sr. Badger—, què és el que sempre et dic? Que sense cap intenció de denigrar la distinció professional que he pogut atènyer —la qual el nostre amic Richard Carstone tindrà moltes ocasions de valorar—, no tinc la feblesa, ni molt menys —dirigint-se a nosaltres—, ni sóc tan poc assenyat per posar la meva reputació al mateix nivell d'homes tan eminents com el capità Swosser i el professor Dingo. Potser li interessaria, Sr. Jarndyce —prosseguí el Sr. Bayham Badger precedint-nos cap al saló del costat—, veure aquest retrat del capità Swosser. Li van fer quan va tornar del viatge a un destacament africà on va sofrir les febres del país. La Sra. Badger creu que hi apareix massa groc. Però té una testa admirable. Una testa admirable!

—Una testa admirable! —vam dir fent ressò.

—Quan el contemplo, m'adono que és un home que m'hauria agradat conèixer! Suggereix amb força la gran categoria que tenia el capità Swosser de manera eminent. A l'altre costat, el professor Dingo. El vaig conèixer força bé (el vaig atendre en la seva darrera malaltia), una semblança eloqüent! Damunt del piano, la Sra. Bayham Badger quan era Sra. Swosser. Damunt el sofà, la Sra. Bayham Badger quan era Sra. Dingo. De la Sra. Bayham

Badger *in esse*³⁶, en tinc l'original i no cap còpia.

Llavors es va anunciar el sopar i baixàrem al pis de sota. Fou un convit molt distingit i servit amb molta elegància, però el capità i el professor encara donaven voltes pel cap del Sr. Badger, i com que l'Ada i jo vam tenir l'honor de rebre les seves atencions, en vam gaudir plenament.

—Aigua, Srta. Summerson? Permeti'm! En aquest got no, si us plau. James, porta'm la copa del professor!

L'Ada es mostrà admirada d'unes flors artificials que hi havia sota un globus.

—És sorprenent com es conserven! –va dir el Sr. Badger– Les van oferir a la Sra. Bayham Badger quan era al Mediterrani.

Va invitar el Sr. Jarndyce a prendre un vas de claret.

—No d'aquest claret! –va dir– Excusi'm! Es tracta d'un esdeveniment i per als esdeveniments serveixo un claret especial que resulta que tinc... James, el vi del capità Swosser! Sr. Jarndyce, és un vi que fou importat pel capità no sé quants anys fa. El trobarà molt especial. Estimada, em faria feliç prendre'n una mica amb tu... James, claret del capità Swosser per a la senyora! Estimada, a la teva salut!

Després de sopar, quan les senyores ens vam retirar, ens enduguérem el primer i el segon marit de la Sra. Badger. Al saló, la Sra. Badger ens esbossà la biografia i el full de serveis del capità Swosser abans del seu matrimoni, i una relació detallada de les seves cites des que s'enamorà d'ella en un ball a bord del *Crippler* en honor dels oficials d'aquesta nau quan era ancorada al port de Plymouth.

—La vella estimada *Crippler*! –digué la Sra. Badger brandant el cap– Era una noble nau. Elegant, marinera, tota ornejada, com solia dir el capità Swosser. Han d'excusar-me si de vegades faig servir alguna expressió nàutica, llavors era marinera de cap a peus. El capità Swosser l'estimava gràcies a mi. Quan la van deixar fora de servei, em deia sovint que si fóssim prou rics per comprar la vella carcassa gravaria una inscripció a les quadernes de l'alcàsser on vam ser parella de ball, per assenyalar el lloc on va caure... arrasat de proa a popa –segons acostumava a dir– pel foc de les meves gàbies. Era la seva expressió marinera per mencionar els meus ulls.

La Sra. Badger brandà el cap, sospirà i mirà la copa.

—Va ser un gran canvi, del capità Swosser al professor Dingo –proseguí, amb un somriure planyívol–, primer em va afectar moltíssim. Fou un canvi tan radical en la meva manera de viure! Però el costum combinat amb la ciència, especialment la ciència, m'hi van avesar. Com que era l'única companyia del professor en les seves expedicions botàniques, gairebé vaig oblidar que hagués estat algun cop embarcada i em vaig tornar una completa

³⁶ En persona, real.

erudita. És curiós que el professor fos l'antípoda del capità Swosser i que el Sr. Badger no s'assembla gens a cap dels dos!

Després arribà el torn d'explicar les morts del capità Swosser i del professor Dingo: tots dos, sembla, van patir malalties molt greus. Mentre ho feia, la Sra. Badger va fer ressaltar que només s'havia enamorat bojament una vegada i que l'objecte d'aquest sentiment fora de mida, que mai no pogué tornar a reviure amb la seva intensitat original, fou el capità Swosser. El professor encara s'estava morint de mica en mica, i la Sra. Badger ens imitava com deia dificultosament: "On és la Laura? Que la Laura em porti la torrada i l'aigua!", quan l'entrada dels homes l'envià a la tomba.

Ara, aquella tarda vaig observar, com ho havia fet alguns dies enrere, que en Richard i l'Ada se sentien atrets l'un per l'altre més que mai, cosa que era natural, atès que sabien que molt aviat s'haurien de separar. Per tant, no em va sorprendre gens que, arribant a casa i retirant-nos l'Ada i jo a dalt, l'Ada estigués més callada del que tenia per costum, si bé no m'esperava que se'm llancés al coll i em comencés a parlar amagant-se la cara.

—Estimada Esther! —murmurà l'Ada— T'he d'explicar un gran secret!

Sens dubte un secret terrible, petitona!

—De què es tracta, Ada?

—No ho endevinaries mai, Esther!

—Vols que provi d'endevinar-ho? —li vaig dir.

—Oh no! No ho facis! Si us plau, no! —exclamà l'Ada, molt sobresaltada per la insinuació.

—Doncs em pregunto què pot ser... —vaig dir, fingint rumiar.

—Es tracta —va dir sospirant—, es tracta... del meu cosí Richard!

—Reno! —vaig exclamar besant els seus cabells replendents, que és tot el que podia veure— I què li passa?

—No ho endevinaries mai, Esther!

Era tan agradable tenir-la abraçada d'aquella manera, amagant el rostre i sabent que no plorava de pena, sinó amb un sentiment de joia, orgull i esperança, que vaig decidir posposar la meva ajuda.

—Ell diu (sé que és una gran ximpleria, tots dos som tan joves...), però diu —amb un esclat de llàgrimes—, diu que m'estima apassionadament, Esther.

—De veritat? —vaig dir— Mai no havia sentit res semblant! Ah, nineta dels meus ulls, jo t'ho podria haver dit fa setmanes!

Era tan deliciós veure l'Ada alçar el cap, enrojolada de l'alegre sorpresa, que m'agafés pel coll i riure i plorar, i enrogir i riure!

—I doncs, estimada! —vaig dir— Quina mena d'enze et creies que era! El teu cosí Richard t'ha estat demostrant el seu afecte tan clarament com podia des de no sé quant temps fa!

—I tu sense dir-me'n res! —exclamà l'Ada, fent-me un petó.

—No, amor —li vaig dir—. Volia que m'ho diguéssiu vosaltres.

—Però ara que t'ho he dit, no penses malament de mi, oi? —contestà l'Ada. Si hagués estat l'ama³⁷ de cor més dur del món m'hauria d'haver afalagat perquè li digués que no. Com que encara no ho era, li vaig dir que no amb tota espontaneïtat.

—Ara —vaig afegir— ja sé el pitjor.

—Oh, això no és el pitjor de tot, estimada Esther! —exclamà l'Ada agafant-me més fort i recolzant la cara damunt el meu pit.

—No? —vaig dir— No és el pitjor?

—No. No és el pitjor! —va dir l'Ada, negant amb el cap.

—Caram, suposo que no vols dir-me que...! —vaig començar dient, amb to de broma.

Però l'Ada, alçant la vista i somrient enmig de les llàgrimes, exclamà: “Sí, l'estimo! Ho saps, ho saps, que l'estimo!” Després afegí sanglotant: “L'estimo de tot cor! Amb tot el meu cor, Esther!”

Li vaig dir, rient, que també ho sabia, de la mateixa manera que sabia allò altre! I ens vam asseure a la vora del foc i durant una estona no gaire llarga vaig ser només jo la qui parlava i l'Ada es mostrà de seguida tranquil·la i feliç.

—Creus que el meu cosí John ho sap, estimada Dama Durden? —em preguntà.

—Tret que el meu cosí John sigui cec, nineta —vaig dir—, cal pensar que el meu cosí John ho sap tan bé com podem saber-ho nosaltres.

—Voldríem parlar amb ell abans que en Richard se'n vagi —va dir tímidament l'Ada— i ens agradaria que ens aconsellessis i també que li ho diguessis. Et faria res que en Richard entrés, Dama Durden?

—O sigui que en Richard és aquí fora, oi estimada? —vaig dir.

—No n'estic del tot segura —contestà l'Ada amb una simplicitat avergonyida que m'hauria robat el cor si no fos que ja me'l tenia robat de feia molt de temps—, però crec que s'espera a la porta.

Hi era, és clar. Em van posar una cadira a cada costat i em vaig quedar al mig, i semblava realment que estaven enamorats de mi i no l'un de l'altre; tanta era la confiança, la sinceritat i l'afecte que em demostraren. Durant una estoneta van prosseguir amb el seu tarannà delerós (no els vaig parar; jo també m'ho passava molt bé); i després, gradualment, vam arribar a considerar que eren molt joves, i que hi havia d'haver l'interval d'alguns anys abans que aquest primer amor arribés a bon port, i com només es convertiria en felicitat si era real i durador, i els duia a complir el deure de l'un envers l'altre amb decisió ferma, constància, fortalesa i perseverança: cadascú pel bé de l'altre. Bé! En

³⁷ *Duenna*: de l'espanyol *dueña*.

Richard va dir que deixaria la pell per l'Ada, i l'Ada va dir que deixaria la pell per en Richard, i em van dir tota mena de noms agradables i afectuosos, i vam restar asseguts, xerrant i deliberant la meitat de la nit. Finalment, abans de separar-nos, els vaig prometre que l'endemà parlaria amb el seu cosí John.

Per tant, l'endemà al matí, després d'esmorzar, vaig anar a veure el meu tutor a la cambra que a la ciutat era l'equivalent del seu Remugador, i li vaig dir que m'havien encomanat que li digués una cosa.

—Bé, doneta –va dir, tancant el llibre–, si has acceptat l'encàrrec no pot tractar-se de res dolent.

—Espero que no, tutor –vaig dir–. Li puc garantir que no hi ha cap secret. Perquè va ser ahir que va passar.

—Sí? I de què es tracta, Esther?

—Tutor –li vaig dir–, recorda aquella fel·lç vetllada del primer dia que vam arribar a Casa Inhòspita? Quan l'Ada cantava a la penombra de la sala?

Volia que fes memòria de la mirada que en aquella ocasió em va dirigir. Excepte que m'equivoqui molt, em va semblar haver-ho aconseguit.

—Perquè... –vaig continuar, titubejant una mica.

—Sí, estimada! –va dir– No corris.

—Perquè –vaig dir– l'Ada i en Richard s'han enamorat. I s'ho han dit l'un a l'altre.

—Ja! –exclamà el meu tutor, completament atònit.

—Sí! –vaig dir– I si he de parlar-li amb franquesa, tutor, ja m'ho esperava.

—M'hi jugo el coll que sí! –va dir.

S'assegué meditant durant un minut o dos amb el somriure a la vegada tan agradable i bondadós de la seva expressió canviant i després em demanà que els fes saber que volia veure'ls. Quan van entrar, va envoltar amb un braç, de manera paternal, l'Ada, i es dirigí a en Richard animadament i seriosa.

—Rick –va dir el Sr. Jandyce–, estic content d'haver-me guanyat la teva confiança. Espero conservar-la. Quan pensava en les relacions entre nosaltres quatre, que han alegrat tant la meua vida i l'han omplert de nous interessos i satisfaccions, certament preveia, molt més llunyana, la possibilitat que a tu i a aquesta cosina teua tan bufona –no tinguis vergonya, Ada, no tinguis vergonya, estimada!– us passés pel cap d'anar junts per la vida. Vaig veure, i hi veig, moltes raons que ho fan desitjable. Però això era molt lluny, Rick, molt lluny!

—Mirem molt lluny, senyor –replicà en Richard.

—Bé –va dir el Sr. Jarndyce–. Això és racional. Ara escolteu-me, estimats! Us hauria de dir que encara no coneixeu bé els vostres sentiments, que poden passar mil coses que us separin l'un de l'altre, que és possible que aquesta cadena de flors que heu teixit es trenqui o esdevingui una cadena de

plom. Però no ho faré. Ho arribareu a saber ben aviat, gosaria dir, si és que pot passar. Dono per fet que d'aquí a pocs anys sereu de cor l'un per l'altre tal com ara. Tot el que vull dir-vos, abans de parlar-vos sota aquesta assumpció, és que si canvieu, si arribeu a descobrir que sou només uns cosins corrents com a home i dona, com ho éreu com a noi i noia (que la teva virilitat m'excusi, Rick), no us avergonyeixi continuar confiant en mi, perquè no seria res monstruós ni estrany. Només sóc el vostre amic i un parent llunyà. No tinc cap mena de poder sobre vosaltres. Però m'agradaria, i espero, conservar la vostra confiança si no faig res per perdre-la.

—Estic del tot segur, senyor —contestà en Richard—, de parlar també per l'Ada, i dir-li que té sobre nosaltres dos el màxim poder, basat en el respecte, la gratitud i l'afecte, i que cada dia s'enforteix més.

—Estimat cosí John —digué l'Ada recolzada a la seva espatlla—, el lloc del meu pare ja no tornarà a estar buit. Tot l'amor i obediència que li havia de retre, l'he transferit a vostè.

—Vinga! —va dir el Sr. Jarndyce— Tornem al nostre supòsit. Alcem la mirada i mirem esperançadorament més enllà! Rick, tens el món al teu davant i és més que probable que et rebi de la mateixa manera que tu hi entris. No confiïs en res que no sigui la Providència i el teu esforç. No els separis mai com el carreter il·lús³⁸. Ésser constant en l'amor és una bona cosa, però res no significa i no és res sense constància en tota mena d'esforços. Si tinguessis el talent de tots els grans homes passats i presents, no et serviria de res sense un propòsit sincer i sense posar-te mans a l'obra. Si abrigues la suposició que qualsevol esdeveniment real, gran o petit, es va produir o es va poder produir, o es produirà o podria produir-se, arrabassant-lo a la fortuna a batzegades, deixa aquesta enganyosa idea aquí, o deixa aquí la teva cosina Ada.

—Deixaria aquí la idea, senyor —va contestar en Richard, somrient—, suposant que l'hagi duta entrant aquí fa un moment; crec, amb tot, que no ho he fet... I amb el treball m'obriré camí cap a la meva cosina des d'una distància esperançada.

—Molt bé! —va dir el Sr. Jarndyce— Si no l'has de fer feliç, per què l'hauries de pretendre?

—No vull fer-la desgraciada, no, ni tan sols per amor —replicà en Richard, amb orgull.

—Ben dit —exclamà el Sr. Jarndyce—. Això està ben dit! Es queda aquí, a casa seva, amb mi. Estima-la, Rick, en la teva vida de treball no gens menys que a casa seva quan tornis de visita, i tot anirà bé. A l'inrevés, tot anirà malament. Aquí acabo la meva prèdica. Crec que seria millor que tu i l'Ada féssiu una passejada.

³⁸ Segons la faula, pregava a Hèrcules que li tragués el carro del fangar, sense haver mogut un dit per fer-ho. Vegeu La Fontaine: *Faules*. Llibre 6è, XVIII.

L'Ada l'abraçà tendrament i en Richard li donà la mà de tot cor, i després els cosins sortiren de l'habitació i, mirant de seguida enrere, em van dir que m'esperaven.

La porta romangué oberta, i nosaltres dos els vam seguir amb la mirada a mesura que travessaven la cambra contigua, on lluïa el sol, fins que sortiren per l'extrem. En Richard li parlava animosament amb el cap inclinat i la mà d'ella li agafava el braç. Ella, que el mirava a la cara, escoltant-lo, semblava que no veia res més. Tan joves, tan bells, tan plens d'esperances i de promeses, caminaven alegrement pel sol, com els seus feliços pensaments travessaven els anys propers convertint-los en anys resplendents. D'aquesta manera arribaren a l'ombra i se n'anaren. Fou només un esclat de llum el que brillà tan intensament. La cambra s'enfosquí quan sortiren i el sol es va ennuvol·lar.

—Tinc raó, Esther? —em digué el meu tutor quan ja se n'havien anat.

Ell, que era tan savi i tan bo, havia de preguntar-me si tenia raó!

—En Rick, d'això, en pot treure la qualitat que li manca. Enmig de moltes coses bones, li manca la principal! —va dir el Sr. Jarndyce brandant el cap— Esther, no he dit res a l'Ada. Ja té la seva amiga i consellera sempre a prop —i deixà amorosament la mà damunt el meu cap.

No vaig poder evitar mostrar-me una mica emocionada, encara que ho vaig fer tot per amagar-ho.

—Au va, au va! —va dir— També ens hem de preocupar que la vida de la nostra doneta no es consumeixi del tot tenint cura dels altres.

—Preocupar? Estimat tutor, crec que sóc la criatura més feliç del món!

—Jo també ho crec —va dir—. Però algú descobrirà el que l'Esther mai no descobrirà, que la nostra doneta ha de ser posada com a exemple per damunt de tota l'altra gent!

He deixat de mencionar, a propòsit d'això, que hi va haver algú altre a la vetllada del sopar de família. No era una senyora. Era un cavaller. Un cavaller de pell morena, un metge jove. Era més aviat reservat, però em semblà molt sensible i agradable. Com a mínim, l'Ada em va preguntar si no m'ho semblava, i li vaig dir que sí.